

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f ü z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa
XIV. évfolyam 159. szám
2010. május

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
– hívatlanul és hívatlanul – mindenkit szeretettel vár
a Budapest V., Semmelweis utca 1–3. I. emeleti Bartók terembe

Elmélkedés az örmény liturgiáról

„Szent Isten, szent és erős, szent és halhatatlan, aki eljöttél és kiáradtál az apostolokra, irgalmazz nekünk.”

Ez a háromszoroszent ének. Minden keleti liturgiában felhangzik, a latin szertartásban nagypénteken énekeljük. Örmény sajátosság, hogy az egyes ünnepeknek betétszövegük van, itt a pünkösdi szerepel. Bár a Szentháromság dicsőítésére szolgál, a betétszövegek arra a személyre vonatkoznak, aki az adott ünnepen előtérbe kerül. A felsorolt tulajdonságok minden isteni személyre vonatkoznak, hisz mindegyikben megvan az istenség teljessége. Egyébként minden ünnep végső soron összekapcsolódik. Nagypéntek nélkül nincs feltámadás, ha az Úr nem megy fel a mennybe nincs pünkösöd, a Szentlélek leszállása. Hisz Ő megígérte, hogy más Vigasztalót küld, aki velünk marad a világ végezetéig.

Dr. Sasvári László

*Szent Liturgia ...12. o.

Lapunk az interneten: a www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Béres L. Attila

Identitás-tudatunkat gazdagították

A Fővárosi Örmény Klub áprilisi klubdelutánján a klub háziasszonya, **Dr. Issekutz Sarolta** üdvözölte a köreinkben megjelent **Borbély Bartis Júliát** és **Borbély Bartis Endrét**. A székely–magyarörmény házaspár egy könyvet állított össze, melynek címe: **Budapest utcaneveiben mesélő történelem – Erdély–Felvidék–Kárpátalja–Délvidék–Burgenland–Lengyelország**. A könyvet **Borbély Bartis Júlia** mutatta be, a meghívóban szereplő **Metz Katalin** újságíró, irodalmi kritikus betegsége miatt.

Megtudtuk, hogy a mintegy hatszáz oldalas, hiánypótló mű öt év alatt készült el. A jogász házaspár mondhatná életműnek, noha a könyv nem jogi tárgyú. (A könyvbemutató szerkesztett változatát a 4–8. oldalon közöljük).

Borbély Bartis Júlia a könyvbemutató végén **Reményik Sándor Kiadom a társ-szerzői részed** című versével köszönte meg társszerzőjének a segítségét.

Számos hozzászólás következett. A Közlekedési Dokumentációs Kft. (KÖZDOK), a kiadó igazgatója, **Nagy Zoltán** annak örült, hogy lehetővé tette, hogy a nemzet asztalára kerüljön ez az ismeretterjesztő mű. Reméli, hogy a 21. század elején ez a könyv a magyar ifjúság számára olyan segédanyagot ad, amivel játszi könnyedséggel el tudja sajátítani az utcanevek hátterében húzódó egész magyar történelmet. A könyv fülszövegét író **Ditrői Csiby Éva** kiemelte, a könyv Trianonról is szól, de a szerzőpáros egyszer sem említi a nevet. Ez is az egyik titka a könyv sikerének.

Dr. Issekutz Sarolta „*Örmény halottkultusz és temetkezés. Erzsébetváros és örmény katolikus temetője*” című könyvvel köszönte meg a házaspárnak a könyvbemutatót, majd meggyújtott egy gyertyát, és az örmény genocídiumra emlékezett. (Az emlékbeszéd szerkesztett változatát 9–10. oldalon közöljük.)

Borbély Bartis Júlia, Borbély Bartis Endre

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület minden évben megemlékezik az örmények népiirtásáról, amely a 20. század első és elhallgatott népiirtása. 1915. április 24-e, az emléknapi arra emlékezteti a világon bárhol élő örményeket, hogy 95 évvel ezelőtt azon a napon Konstantinápolyban nyolcszáz örmény származású értelmiségit fejeztek le, azaz akkor kezdődött meg a népiirtás. „A történelemnek ezt a részét már sokan ismerik közülünk, de a 95. évforduló alkalmat ad arra, hogy ismét felelevenítsük, és mindenkinek az eszébe vessük, hogy ez ellen bárhol a világon tiltakozni kell.” – mondta dr. Issekutz Sarolta. – Majd így folytatta: „Nem elég megismerni a történelmet, nagyon fontosak a túlélők emlékezései is. Így szeretnék köszönetet mondani annak a klubtagnak, akitől

egy csonka könyvet kaptam, amely arról szólt egy túlélő tollából, hogyan menekült meg, miket élt át. Az Országos Széchényi Könyvtár segítségével kinyomoztattam, mi a könyv címe, ki a szerzője: *Száműzve – egy örmény leány története*, írta *Tavukdzsian Szerpuhi*. A magyar kiadás éve 1948 lehetett, akkor került az OSZK-ba, a bebélyegzés szerint. Élet és Egészség kiadás – szerepel a kolofonban. Megdöbbentő történet. Egy tíz éves lány éli át a borzalmakat, huszonegynéhány évesen írja meg a könyvet. – Reméljük, hogy e megható történetet jövőre ki tudjuk adni” – tette hozzá az elnökasszony. (A könyvismertetőt a 10–11. oldalon közöljük.)

Az emlékezés második részében egy dokumentumfilmet láttunk. Nem közvetlenül a genocídium áldozatairól, hanem Törökországban élt örmény újságíróról, **Hrant Dink**ről szólt, aki az örménység múltját ismerve elhatározta, hogy párbeszédet kezd a törökökkel az örményekről, de 2007. január 19-én meggyilkolták. Róla szólt a film, az eszméiről, céljairól. Az örmény újságíró egész életében a sza-

badságért, és az emberi jogok védelméért küzdött, a védőügyvéd szerepét vállalta magára, hogy felhívja a figyelmet a török-örmény emlékezet kötelességére, és szorgalmazza a két nép kiengesztelődését. Hisz ebben a párbeszédben, hiszi ennek szükségességét és üdvösségét. Arról álmódott, hogy Törökország békében élhessen. Úgy látta, hogy mindez a párbeszéd, a konfliktusok megoldásában, a népek megalkuvás nélküli megegyezésében, Törökország és Örményország baráti közeledésében válhat valóra.

A klubban megjelentek tapssal jelezték, nekik szól ez a film, azoknak, akik felvállalják az örmény képviseletet, akik érezték, hogyan kell az örmény kérdéshez fogni, a saját igazunkat hogy lehet elfogadtatni. Népeért és kultúrájáért ilyen elhivatott emberekre van szükség.

Mint minden alkalommal, a klubest végén tájékoztatást kaptunk a hónap során következő programjairól, illetve a füzetekben is meghirdetett nyári utazási programokról, amelyekre még lehet jelentkezni. **Dr. Issekutz Sarolta**, a Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke fel-

hívta a figyelmet arra is, hogy az őszi helyhatósági választásokkal egy időben tartják a kisebbségi önkormányzatok képviselőválasztását – és hamarosan elkezdődik a kampány. (A Felhívást a 28. oldalon közöljük.)

A klubest zárásaként a szerzőpáros dedikálta a könyvét, és nem maradt el az agapé sem.

Az emlékezés gyertyalángjánál a klubdelután közönsége

Tisztelt Uraim és Hölgyeim, kedves megjelentek!

Sajnálattal jelentem be, hogy a meghívóban feltüntetett Metz Katalin irodalmi kritikus, újságíró, betegség miatt kórházba került és nem tud megjelenni. Gyógyulást kívánunk neki.

Az ő hiányában engedjétek meg, hogy magam beszéljek a könyvünkről, az okokról, és a körülményekről, amiért és ahogy megjelent, ez az ismeretterjesztés a *Budapest*

Borbély Bartis Júlia

ismeretterjesztés a *Budapest utcanevében mesélő történelem* című, mintegy 600 oldalas könyvünk.

Mondhatnám életműnek könyvünket, jól lehet nem jogi tárgyú, ami szakmai tudásunkhoz közelebb állna. Nem vagyunk sem filológusok, sem történészek, ami kissé nehezítette munkánkat. Nem akarom hosszasan tatni a kedves hallgatóságot, a rólunk szóló személyes adatokkal azért csak röviden utalok néhány mozzanatra előéletünkből. Marosvásárhelyről települtünk át Magyarországra, családgyűjtéssel, visszahonosítással 2000-ben, mivel lányunk már régebb Budapesten élt, mi pedig voltunk magyar állampolgárok 1940–1945-ben. Nem azért választottuk az áttelepülés útját, mert itt, ahogy mondani szokták „kolbászból van a kerítés”, hanem korunkra való tekintettel közelebb akartunk lenni gyermekeinkhez. Addig kellett elindulni, amíg erőnk, egészségünk engedte, felszámolni a lakást, csomagolni.

Sok álmatlan éjszaka előzte meg a költözést. Megfelelő nyugdíjunk, saját otthonunk volt, rokonok, barátok vettek körül, a jól kialakult életmódunkat nem

volt könnyű otthagyni. Endrét bíróként nyugdíjazták 40 éves aktivitás után, én szintén jó 40 éves munkásság után, mialatt voltam ügyész, közjegyző végül jogtanácsos, mint utóbbi lettem nyugdíjas.

Lányunk, aki szintén jogász, befogadott, biztosította a lehetőséget, hogy közelébe kerüljünk.

Budapest nem volt számunkra idegen. Tudjátok, hogy csak

két-évenként kaptunk lehetőséget a külföldi utazásokhoz. Útlevelünket, amihez jogunk volt, és amivel Magyarországra, az akkori Csehszlovákiába, az NDK-ba, Lengyelországba utazhattunk, mindig úgy használtuk ki, hogy Budapestet és a magyarországi többi nagyvárost is érintsük. Ismertük az épületeket, a palotákat, a múzeumokat, templomokat. A közlekedést, az új életmódot, a piacokat kellett megtanulni.

És éppen a közlekedés alatt született meg az ötlet az ismeretterjesztés megírásához.

Akár városatlazokat, térképeket, postai irányítószámok jegyzékét vettük kézbe, láttuk, hogy a Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Eötvös utakon, tereken kívül, neveztek el utcákat, tereket, sétányokat Budapesten, mint a Nagyvárad teret, Apahida, Békásszoros, Gyergyóditró utcákat, ezeknek neveit láttuk az utcatáblákon, amelyeken a járművel áthaladtunk. Kalotaszeg, Abrudbánya, Beregszász, Újvidék, Késmárk Pozsony, Kassa, Alsóőr, Kismarton, Lőcse neveit olvastuk. Akkor jöttünk rá arra, hogy amiként Ditrói Csiby Éva barátnőnk

jellemezte „a százszor megalázott és lerombolt Budapesten jelen van az egész Kárpát medence, Budapest a Kárpát medence szíve.” Rájöttünk, hogy számos utcanév őrzi a trianoni diktátum után a határon túlivá lett magyar régiók, települések földrajzi neveit, valamint kiemelkedő személyiségek, fejedelmek, tudósok, írók, művészek emlékét Kosztolányi, Tamási Áront, Adyt, Bartók Bélát. Olyanokét, akik a határon túl születtek, vagy ott ténykedtek, majd Budapesten éltek, váltak híressé.

A teljesség igénye nélküli ez a felsorolás, ami rávilágít arra, a szomorú tényre, hogy e közterületek névadói helységei, illetve történelmi nagyjaink szülőhelyei már rég nem tartoznak országunk újkori határai közé.

Mindannyiunk számára ismeretes az a fájdalmas geo-politikai döntés, amelynek érvényességét nemzetközi síkon ma már senki nem kérdőjelezheti meg. Az 1914–1918 évi világháború után a győztes hatalmak a Versailles park trianoni kastélyában kötötték meg és erőszakolták rá Magyarországra az ún. Trianoni békeszerződést 1920. jún. 4-én. A nevről elhíresült szerződést a törvénytárba, gyászkeretbe iktatták be. Ismeretes, hogy a szerződés legfontosabb eredménye a magyar állam területváltozására vonatkozó rendelkezés, melynek folytán létrejött a Csonka-Magyarország. E szerint az ország 282 870 négyzetkilométeréből 92 833 négyzetkilométert hagytak meg, és a 18 264 533 főnyi lakosságából pedig 7 980 143 maradt. A magyar állam vagyonából a részesülő államok megkapták az ország általajának közkincsét, a sót, az aranyat, az ezüstöt a bányák termékeit, a kőolajat, az erdők rengetegét. Az or-

szág 2/3 részét csatolták el. A szerződés rendelkezett a lakosság állampolgárságáról, a katonaság zsoldos hadsereggé vált, melynek nagysága alig felelt meg az ország közbiztonsági kívánalmainak. A Csonka-Magyarországot gazdasági, kereskedelmi ipari, pénzügyi jövátételre kötelezték. A szerződés megengedte a magánvagyon lefoglalását.

A trianoni békeszerződés jól előre elkészített forgatókönyv alapján jött létre. Amíg a székely katona ontotta véré a távoli Galicia, Isonzó, Piave harcterein, – ahová az osztrák hadvezetés vezényelte – a franciabarát cseh Benes, a román Bratianu, a szerb miniszterek, akik látták a háború kimenetelének végét, azt, hogy a magyar vesztes fél lesz, létrehozták a Kisantantot, ami kedvezően hatott a szerződés létrejöttére.

Miután az ország kétharmadát a nagyhatalmak a szomszéd országokhoz csatolták, Budapest városatyái az 1920-as években megörökítették a valaha Magyarországhoz tartozó földrajzi területek, folyók, hegyek, városok, települések neveit, utcákat, tereket nevezve el róluk, azzal a céllal, hogy ezek elevenen éljenek a köztudatban. Mint ahogy utcákat neveztek el történelmi nagyjainkról, akik az ország történelmét, gazdaságát, kultúráját, tudományát fejlesztették, gazdagították, nem egyszer az ország sorsát meghatározták.

A települések lakói ezeket a területeket a közeli ágyúdörgés, a frontok átvonulása miatt hagyták el, otthonaik, értékeiket, a szülőföldet közprédára hagyva. Az akkori városatyák nem tagadták meg a jövőnyeket, befogadták őket, akik közül többen a Nyugati pályaudvar sínjei közötti vagonokban letek ideiglenes otthonra, magyar nemzetiségű, magyar állampolgárként.

A II. világháború befejező aktusaként a nagyhatalmak fenntartották a trianoni szerződés rendelkezéseit, a Csonka Magyarország területét. Ehhez járult az is, hogy a magyarok nem akartak kommunizmust, megdöntötték a Tanácsköztársaságot. Nem képezi a könyv tárgyát, de említést érdemel, hogy nem használt hazánknak a II. világháborúban a magyar katona jelenléte az orosz harcmezőkön, sem az 1956-ban elhíresült szólam **RUSZKIK MENJETEK HAZA!**

1945 után tabu volt Trianonról beszélni. A tanügyi politika nem adott lehetőséget a tanuló ifjúságnak, hogy megismerje hazája történelmét, az ország ezeréves múltját, hogy volt egyszer egy **TÖRTÉNELMI MAGYARORSZÁG**.

Ez a könyv tulajdonképpen a budapestieknek szól. Annak a több százezres tömegnek, aki naponta gyalog vagy járművel áthalad ezeken a közterületeken és fogalma sincs arról, hogy honnan kapta az út, a tér a nevét, és hogy az utca névadója milyen tájegységben található, melyik országban, és miért nincs e hazában? Három alkalommal győződünk meg arról, milyen hiányos a tudás e vonatkozásban, hogy mit jelentenek az utcák nevei. Sokuknak fogalmuk sincs arról, hogy hol van, az Olt folyó partján fekvő festői Tusnád, vagy az egykori Magyarország erdélyi tájegységében fekvő Zsil völgye, amely valaha az ország legnagyobb szénlelő bányavidéke volt. Vagy, hogy ki volt Csinszka. Pedig mindháromról van Budapesten utca elnevezve.

Nem tudják sokan, hogy a háborúkat követő paktumok szét darabolták az országot minden értékével, a területek infrastruktúrájával, a lakosság szürkeállományával együtt. Akkor döbrentünk

rá, hogy szükség van egy olyan ismeretterjesztésre, történelmi, tudományos, gazdasági, kulturális kontextusban, melyben szerepelnek mindazok a külhoni települések, melyek utcanévadókká váltak a fővárosban.

Miután meggyőződünk arról, hogy hasonló kiadvány nem jelent meg a témában, elkezdtünk könyvtárakba járni. Amikor elhatároztunk tette vált, nem gondoltuk, hogy milyen mérhetetlen igényel a több mint hatszáz oldalas, mint egy 800 grammnyi könyv anyaggyűjtése, előkészítése megírása, kiadása. Segítségünkre volt a Búza Péter és Mészáros György által szerkesztett és Ráday Mihály előszavával fémjelzett *Budapest Teljes Utcanév Lexikon*, amelyben megtaláltuk az összes Budapestre vonatkozó anyagot, amiben még azt is feltüntették, hogy a település, hegy, folyó stb. ma Lengyelország, vagy ma Burgenland, vagy ma Románia. Kerestük a könyvtárakban a részletes leírást a településről. Felhasználtuk a *Magyar Életrajzi Lexikont (MÉL)*, a *Pallas- és Révai Lexikonokat*, útikönyveket, vagy Pesti Frigyes *Eltűnt régi magyar vármegyék* kiadványát, a *Budapest Városatlaszt*.

Nem egy esetben az otthonról áthozott könyvtárunkban találtunk anyagot.

A könyvünk középkori emlékeket, adatokat közöl, javakat, értékeket ismertet, avégett, hogy az olvasóban hagyományőrző törekvést ébresszen, erősítsen, vagy fejlesszen. Külön fejezetekben találhatóak, Erdély, Felvidék, Kárpátalja, Újvidék, Burgenland, valamint a Személyek.

Nincs tankönyv jellege. Lexikonok mellett hézagpótló, rövid lényegi ismereteket közöl, a magyar múltat, az ország

történelemét tárja fel röviden, próbálja korrigálni a szándékosan gerjesztett hiátust, amely két generáción áturalta az ifjúság tudatvilágát, amely szinte az identitás feladásához vezetett. Nem az ő hibájuk, hogy a tananyag nem terjedt ki a fentiekre, melynek eredménye, hogy sok esetben az internet rabjaként kimit vagy kalandregényeket olvasnak.

Fontosnak tartottuk, hogy az a fővárosi lakó, aki áthalad a Csáktornya utcán, tudja meg, hogy az utca arról a délvidéki településről kapta nevét, melynek falai közt éltek a Zrínyiek, akik közül Miklós ott írta meg a Zrínyiasz eposzát, vagy Pétert és sógorát Frangepánt, a Nádasdy összeesküvés áldozatait, ott tartoztatták le. Fontosnak tartottuk, hogy a Nagyszombat utcai járókelő, tudja meg, hogy Nagyszombat az a felvidéki település ahol a XVI. században nyomda létesült, és ott alapította Pázmány Péter azt az egyetemet, amely napjainkban Budapesten az ELTE őse. Az sem árt, ha a Felsőőr utcában lakó, vagy ott áthaladó megtudja, hogy ezt a Burgenlandban levő települést a székelek alapították, akik ott határőri teendőket láttak el.

Ami még fontosabb, tudnia kellene a közlekedőnek, hogy nemzeti imánk, a Himnusz szerzője Kölcsey Ferenc Erdélyben – az egykori Közép Szolnok vármegyében Szödemeteren – született. Mint ahogy számos fejedelem, uralkodó, hadvezér, tudós, művész az elcsatolt területen született, vagy élt, ténykedett jó hazafiként, vagy vértanúként.

Egyes címszavaknál több a szöveg, más esetben kevesebb. A forrásanyagtól függött az írás terjedelme. Bármelyik budapesti utcánál többet irtunk az Örmény utca címszónál.

Örmény utca van a X. kerületben – Óhegy – nevét 1931-ben kapta.

Az utcanév lexikon szerint Örmények utcája volt a II. kerületben Viziváros-Platea Armenorum néven valószínű a Donátköz vonalán, az 1440-es körüli évben. Lefutása nem ismert a lexikon szerint.

E címszónál azért részletesebb az ismertetés, mert arra gondoltuk, hogy az olvasókörben lehetnek olyanok, akik még nem ismerik az örmény népcsoportot, annak történelmét, múltját, a századok folyamán és ez által széles rétegek tudhatják meg az örménységgel kapcsolatos eseményeket, a velük történeteket.

Még annyit, hogy jó magam örmény származású vagyok anyai felmenőimmel, és igyekeztem minden olyan címszónál bővebben írni, ahol a település utalt az örmények jelenlétére, így Gyergyóremete, Ditró esetében, vagy Ávédik, Cházár, Czetz János, Hollósy Simon, vagy az aradi vértanuk közül Lázár Vilmos, Kiss Ernő nevét viselő utcáknál kiemelttem, hogy az utca névadója örmény származású.

Tudjuk, hogy a mai nehéz gazdasági viszonyok között tejet, kenyeret és nem könyvet vásárolnak a családok. Mégis reméltük, hogy a nagypapák és nagymamák szeretik meglepni unokáikat azzal, hogy kézbeadják ezt a könyvet, ami felhívja figyelmüket a kiegészítendő ismeretekre. Aki pedig már nem iskolaköteles sok esetben gyarapíthatja tárgyi tudását és elszórakozhat a könyv sorain, habár nem oly módon, mint egy Vass Albert regényen.

A könyvünkben nem írtunk a települések jelenlegi helyzetéről, hogy azokat az ott uraló hatalmak hogyan fejlesztették, vagy éppen hanyagolták el, miként alakult lakóinak sorsa?

A határok átjárhatósága, a turizmus lehetővé teszi, hogy honfitársaink személyesen győződjenek meg az ottani helyzetről, arról, hogy miként alakult sorsuk Trianon alatt.

Az ismeretterjesztés csak azt a periódust öleli fel, ami 896-tól 1920-ig terjed, amíg a Történelmi Magyarország létezett.

Ami a könyv kiadását illeti. Az öt év alatt, ami alatt elkészült számtalan pályázatot adtunk be, különböző intézményekhez, szervezetekhez. Két eset kivételével az volt a válasz, hogy anyagi helyzet miatt nincs mód a támogatásra. Egy budapesti banktól, valamint a kanadai Orbán Balázs Társaságtól kaptunk valamelyes összeget, ami az elinduláshoz sem volt elég. Végül gyermekeink biztatására önerőből adtuk nyomdába a kéziratot, felhasználva a temetésünkre félretett csekély összeget, abban a reményben, hogy még nincs itt a vég, és ahogy a lányom mondta, „Édesanyám, soha senkit nem hagytak a felszínen.” Végül megjegyzném, hogy megértő segítőkész emberséges személyt találtunk a KÖZDOK Kft. vezetőjét, Nagy Zoltán urat, aki lehetővé tette, hogy a nemzet asztalára letehesük ezt az ismeretterjesztést.

Még annyit említenék, hogy Károli Gáspár, miután a Biblia fordítását megjelentette, megjegyezte, hogy sok bírálója lesz hisz a bírálat kíséri az embert, mint saját árnyéka.

A mi esetünkben sem maradtak el a bírálatok. Például Budapesten egy a Modor utcában lakó házaspár nem vette jó néven, hogy a Felvidéken levő Modor községet ismertette nem terjedt ki figyelmünk arra, hogy a habánok mielőtt Bethlen Gábor fejedelemtől Alvincze le-

telepedési jogot kaptak, Modor településen éltek, ahol a híres habán kerámiaművességgel foglalkoztak, és ők alapították azt az üzemet, ami napjainkban is híres a fajansz és kerámiakészítésről.

Más bírálat a gyergyóditrói templommal kapcsolatos. Nem terjedt ki a figyelmünk arra, hogy a gyönyörű kéttornyú templom ólomkeretes üvegablakai is a budapesti Róth Miksa műhelyében készültek. A művészről és ablakairól csak a marosvásárhelyi Kultúrpalota esetében emlékeztünk meg.

Hasonló bírálat ért Temesvár ismertetésénél. Nem tudtuk, hogy állítólag ebben a városban volt legelőször villanyvilágítás a történelmi Magyarországon. Kutatás tárgya lesz a jövőben ennek a ténynek tisztázása.

Egy más esetben hiányolták, hogy nem emlékeztünk meg Korondon az unitárius templomról, annak építészeti stílusáról, híveinek számáról.

Ha a jó Isten lehetővé teszi, hogy egészségünk és még éveink legyenek, talán egy javított és bővített kiadásban mind ezekről és más hasonló esetekről fogunk írni.

Végül megemlíteném a Társszerzőmet, a férjemet, Endrét, aki az adatgyűjtő volt. Nélküle nem látott volna napvilágot ez a könyv. Járt a könyvtárakat, jegyzetelt, hozta az anyagot, te csak írsz jelszóval, de segített a háztartásban is, hogy nyugodtan tudjak szerkeszteni. Szerénységére jól illik *Reményik Sándornak a Kiadom a Társszerzői részed* című verse.

Köszönöm, hogy meghallgattak!

Borbély B. Júlia

(Elhangzott: Budapesten, 2010. április 15-én, a Fővárosi Örmény Klubban)

dr. Issekutz Sarolta

Az Örmény Genocídium

A 14. sz.-ban török uralom alá kerültek az örmény területek, így kb. 2 millióan éltek a Török Birodalom területén. Folyamatosan hivatalos diszkriminációnak voltak kitéve, pl. speciális adókat vetettek ki rájuk, anyanyelvhasználatukat tiltották. Cserkesz és kurd hordák állandó támadásai ellenére is viszonylatos békében éltek.

A Török birodalomban a 19. sz. második felére egyre fokozódó gazdasági és politikai válság merőben új helyzetet teremtett úgy a törököknek, mint az örményeknek.

Az orosz-török háborúban a törökök veszítettek. Az 1878-as *San Stefanó-i béke*, illetve *berlini kongresszus* keretében az oroszokkal szemben háborút veszített Török Birodalom a többi hatalom előtt kötelezte magát a területén élő örmények védelmére a cserkeszekkel és kurdokkal szemben, az általános vallásszabadság bevezetésére, valamint arra, hogy folyamatosan tájékoztatja a konferencia résztvevőit az örmények helyzetéről.

A nyugati hatalmak, főleg Anglia érdeke volt a Török birodalmat megmenteni a növekvő orosz expanzióval szemben. A Berlini konferencián elérték az orosz csapatok kivonását az örmények lakta törökországi területekről.

II. Abdul Hamid szultán betiltja az örmény lapokat, összejöveteleket. Török reguláris és kurd szabadcsapatokat szerveznek és fegyvereznek fel az örmények terrorizálására. Az örmények tiltakoznak és szervezkednek.

dr. Issekutz Sarolta

1894-96 között 200-300 ezer örmény ember halálát okozták. Emellett erőszakos térítések áldozataivá válnak, százával rombolják le keresztény templomaikat, illetve sokat mecsetté alakítanak át.

A 20. sz. elején megalakul az *Egység és Haladás Párt*, azaz az *Ittihad*, az *ifjútörökök mozgalma*, amely reformmozgalom volt az állam modernizálásért. Javul az örmények hely-

zete is, visszakapják alapvető jogait. Az ifjútörökök azon döntése, hogy az örmény kérdést genocídium, azaz szisztematikusan népirtás útján oldják meg, az 1900-as évek elején érlelődött meg a párt KB titkos üléseinek és konferenciáinak során.

1909-ben pogromok sorozata történik Kilikiában, melyeknek 20-30 ezer örmény válik áldozatává.

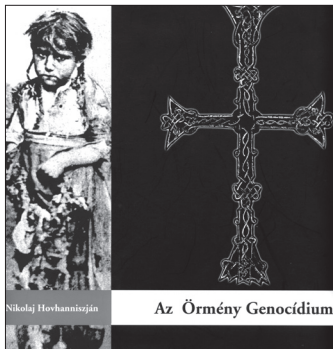
A Párt 1911-es Szalonikiban tartott kongresszusán elfogadott egy végleges döntést a birodalmon belül élő nem-török népek erőszakos törökösítéséről.

1913-ban katonai puccsal az Ittihad radikális oldala kerül hatalomra. Sovinizta, kereszténygyűlölő párttá válik.

1914-ben *Talaat* belügyminiszter titkos rendeletet küldött a helyi kormányzóknak, hogy az örmények kiirtását előkészítsék. *Doktor Nazim* oktatásügyi miniszter felszólalt az egyik titkos ülésen: „Az örmény népet mind egy szálig ki kell irtani, hogy egy se maradjon az országunkban, s hogy még a nevéket is elfelejtsük. Most egy háború van készülődésben és nem lesz többé egy ilyen ked-

vező alkalom. . . Azt akarom, hogy ezen a földön törökök, és csakis törökök éljenek s egészében birtokolják azt. Pokolba minden nem-török elemmel, bármi legyen is a nemzetisége és a vallása.” Talaat, Dzsemal és Enver pasák homogén, kisebb-ség és kereszténymentes török államot kívántak létrehozni. Tervüknek kedvez a kirobbanó első világháború.

A német-török kapcsolatok szorosra fűződtek, hiszen a németek kezében volt a török gazdaság és hadsereg feletti tényleges ellenőrzés már korábban is. Törökország 1914. okt. 29-én a központi hatalmak oldalán belép a háborúba. És a világ nem szerzett tudomást arról, hogy mi történik az ország belsejében. 1915. április 24. Konstantinápolyban 800 törökországi örmény vezető értelmiséget gyilkoltak le. Követi az irtó hadjárat és megszárlás, 1,5 millió örmény fegyverrel, ki-

Kiadó: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

éheztetéssel, szomjaztatással történő kiirtása. A férfiakat kivégzik, míg a nőket, gyermekeket és időseket a *Der el Zor sivatagba* hajtják, ahol a hónapokig tartó halálmenetben sok százezen pusztultak el a legkegyetlenebb kínok között.

Államférfiak előre megtervezett forgatókönyv alapján titokban végrehajtott népirtása történt, melynek következtében megszűnt az örmény kisebbség Törökországban.

Az egyházi misszionáriusok és az USA külképviseletei, *Henry Morgentau* nagykövet, *Johann Lepsius* és *Nansen* útján értesül a világ a történelekről.

Az Örmény Genocídium a 20. század első, de elhallgatott népirtása volt. Ezért kötelessége minden örménynek a világ bármely pontján felemelnie a szavát, hogy végre az egész világ megismerhesse az örményekkel történeteket.

Tavukdzsian Szerpuhi: Száműzve – Egy örmény leány története

Élet és Egészség kiadás, feltehetőleg 1948-ban adták ki magyarul.

Az előszóban olvasható: „...Nem irodalmi remekmű, de kortörténeti bizonyíték. Nem is életrajz, mert több és kevesebb annál: mérföldkő az emberiség életútján. . .

... Nem az emlékezés teszi időszerűvé, hanem azok a borzalomok, melyek a magát kereszténynek valló civilizációkban, a fehér ember „magas színvonalú” kultúrájában lepe-regnek. . . Bájos egyszerűséggel írja le családját és önmaga rettenetes sorsát, miként tör rájuk s velük együtt minden törökországi örményre a török katonák képében a Gonosz, miként kel-

lett apjuktól búcsút venniük s mint indulnak el a halálmenetben a halál országútján. Hitében erősen a kis Szerpuhi meg tudta őrizni heted-napi adventista hitét, minden megpróbáltatás közepette, melyeknek természetesen el kellett volna pusztítaniuk nemcsak testét, hanem hitének és meggyőződésének utolsó maradványait is: akkor annál inkább bizonyosak lehetünk abban, hogy Isten mindig s minden körülmények között meg fogja tartani a mi hitünket is.

Kiadók”

Keresztény hitüket soha, semmilyen körülmények között nem adták fel az örmények.

Iskolákat alapítottak, kitűnő ügyvédek, orvosok, tanítómesterek lettek.

Édesapja Tavukdzsian Áron szülei, még születése előtt kivándoroltak Örményországból Törökországba, Ismid közelébe. Ovajukban telepedtek le. A szegény családfő kereskedésbe kezdett. Hét gyermekük volt, ebből egy csecsemőkorban meghalt, de 6-an felnőttek. Mirjám, Lá-zár, Ahavné, Rebeka, Szerpuhi és Araszig voltak a testvérek.

Az apa segíti a szegényeket, özvegyeket, gyermekeit engedelmességre, segítőkészségre nevelte. *Legyetek állhatatosak és maradjatok meg a hitben.*

Tízéves korában kezdődött az örmények irtása, a férfiakat 20–45 éves kor között besorozták a török hadseregbe. Végigrabolták a török katonák az örmény házakat, majd kényszerítették annak elhagyására őket, négy napot adva nekik. Sokezeren kényszerültek így elhagyni otthonaikat. Marhavagonokban, akiknek volt pénzüik rá, rájuk lakatolták azt, majd az éjszaka folyamán kirabolták őket.

Elvették mindenüket, levetkőztették, hogy értéket találjanak. Megérkeztek Adana városába, sokezer örmény zsúfolódott már össze. Több csoportban hajtották őket az arab pusztaságban, ezren egy-egy csoportban. „Az örmény faj halálra van ítélve, egyetlen egy sem menekülhet közülük.” Éjjel-nappal, rövid pihenőkkel meneteltek. Megkezdődött az éhezés és szomjúhozás is. A török lakosság megkövezte őket. Lányokat éjszaka megerőszakolták, sokan nem is tértek vissza. Sokan öngyilkosok lettek. Kilométereken át kígyózott a menet Törökországból a Szíria felé vezető országúton a sivatagban. Halálmenet volt, mely hosszú hónapokig tartott. Közben a legkegyetlenebb kínok között meghaltak testvérei és édesanyja is. Hogy segítsen édesanyján és még élő 3 testvérén – kérte, hogy adják el az araboknak. Így élelemhez jutott ő is és hozzátartozói is. De hozzátartozói meg-

haltak a sivatagban egyedül, segítség nélkül, temetetlenül.

Sorsa egy jóra való arabhoz segítette, aki gyermektelen lévén gyermekeként szerette. Arcán megbélyegezték arab szokás szerint. Sok kínt és szenvedést élt meg ezalatt is a feleségek által, végül sikerül visszakerülnie a Vöröske-reszt által szülővárosába és négy év után találkozni az egyedül életben maradt édesapával.

A romba döntött otthonban újraindul az élet, kis kereskedést nyitnak, de álarcos török rablók megtámadják, kirabolják, helybenhagyják. Kénytelenek Iszmidbe költözni. 1922-ben kitört az ellenségeskedés Törökország és Görögország között és elrendelték, hogy minden örmény hagyja el Iszmid városát. A kikötőben hadihajók (USA, stb.) fogadták be a menekülőket. Kemál pasa katonái felgyűjtötták az örmények üzleteit, lakóházait. Csardak görög kikötőbe érkeztek nincstelenül. Konstantinápolyba kerül, ahol iskolába iratkozik, egy adventista árvaházban dolgozik (USA). Sajnos Csardakból is kiüldözték az örményeket és Konstantinápolyból is el kellett menjen az örmény árvaház is, ahol dolgozott. Szalonikiben telepednek le. Négy évig volt az árvaházban. Egy amerikai távoli rokon útján elindul Amerika felé, de még a papírjai miatt is sok kellemetlensége lesz. A 18 éves leány teljesen egyedül – hitében erősen – mégis elintézi a lehetetlent is. Washingtonban várta a rokon család. Ápolónőnek tanult, Orlandóban egy szanatóriumban dolgozott. Sikerült államvizsgát is tenni tanulmányaiából.

1932-ben plasztikai műtéttel sikerül az arcán lévő megbélyegzést eltávolítani. A washingtoni bevándorlási hivatal felszólítja, hogy mint hontalan hagyja el az országot. Észak-Afrikába, missziós területre kórházba szeretett volna utazni, de nem kapott útlevelet, de ugyanakkor nem is maradhatott az USA-ban. Végül is az USA-ban kellett maradnia, nem lehet állampolgár, csak bevándorolt, útlevelet nem kaphat. Azonban dolgozhat. De a hite megmentette.

Bálintné Kovács Júlia

Zarándoklás... önmagamhoz 2010. március 20–27 között

2009. március 20-án elindultam életem első igazi zarándoklatára, vagyis olyanra, ami misével kezdődik

Zarándokokhoz illően mi ötvenen *Testvérek* szólítottuk egymást, és adott esetben jó testvéreként is tudtunk viselkedni.

Nem szándékom úti beszámolót írni, hiszen könyvtárnyi anyagot írtak már Rómáról, az itáliai utazásokról, a rengeteg látnivalóról, én csak néhány olyan eseményről szólnék, amely különleges hatással volt rám, olyanokról, amelyek elvezettek önmagamhoz, felfedeztetek bennem egy eddig nem ismert emberkét...

Előre bocsátom, hogy református hitben nevelkedtem, Édesanyám vallását követve, de Édesapám katolikus volt, ráadásul örmény gyökerű, és Magyarlápón, ahol ifjúvá érett, sokat ministrált abban a templomban, amelyet a 19. század elején az ott élő örmények emeltek, az öccse pedig éppen kántora volt a mezőváros katolikus templomának.

Lelki vezetőnk – *Jakab Gábor* plébános, pápai káplán – mellett remek turistavezetőnk is volt *Rost Bea* személyében, és velünk volt az Isten, mert szép időt rendelt számunkra, és olyan élményekben is részünk lehetett, amelyek nem minden turistának adatnak meg.

Már Nagyváradon kellemes meglepetésben volt részünk, hiszen a közölt program ráadásaként *Fodor József* általános püspöki helynök vezetésével nemcsak a székesegyházat, de az egyházi múzeumot is megnézhattuk, és értékes magyarázatát hallgathattuk.

Azt is megtudtuk, hogy II. János Pál pápa 1991-ben a templomot bazilikai rangra emelte. Meghatottan állottunk Szent László hermája előtt, amelyik az ereklyét őrzi. Az ereklye Szent László koponyájának egy darabja. A herma pedig egy hatvan centiméter magas aranyozott ezüst mellszobor, amelyik híven követi Szent László arcvonásait.

Számomra külön öröm volt találkozni Fodor Józseffel, hiszen Bogdánffy Szilárdról az örmény gyökerű erdélyi püspökről szóló könyvét már régebben olvastam, és nemrég hallottam a rádióban is őt, amint március 15-e apropóján Lukács Dénesről, az ugyancsak örménymagyar szabadságharcosról szólott elismerően a Kossuth rádióban.

Otlétünkkel elmondta, hogy másnap március 21-én Bogdánffy Szilárd püspök boldoggá avatásáért fognak imádkozni Nagyváradon. Megkért, küldjek képet a Bogdánffy család nemesi címéről, amit hazaérkezésem másnapján meg is tettem.

Fodor József arról is tájékoztatott, hogy a rendszerváltás után Tempfli József püspök indította el a boldoggá avatást, a kérés 2004 júliusában jutott el II. János Pál akkori pápához. Januárban a bíborosi kollégium is pozitívan nyilatkozott, azóta naponta imádkoznak a váradi papok XVI. Benedek pápa kedvező döntéséért, hogy a váradi püspökök sorában egy huszadik századi boldogot tisztelhesse.

Kedvező döntést várunk mindannyian, mi örménymagyarok különösen!

És ma itthon, miközben a világhálón képet kerestem Bogdánffy Szilárdról, a következő hírekre bukkantam:

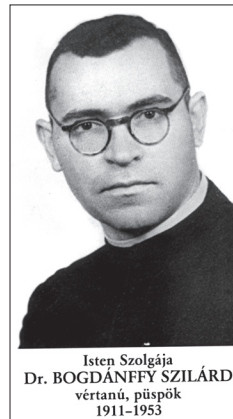
Előrelépés Bogdánffy Szilárd püspök vértanúsága ügyében

XVI. Benedek pápa március 27-én magánkihallgatáson fogadta Angelo Amato érseket, a Szentté avatási Kongregáció prefektusát. Az audiencián a Szentatya 16 dekretum kihirdetését engedélyezte.

E döntéssel XVI. Benedek pápa a titokban szentelt nagyváradai püspök, Bogdánffy Szilárd vértanúságára vonatkozó dekretumot is jóváhagyta – olvasható a Vatikáni Rádió honlapján.

Bogdánffy Szilárd 1911. február 11-én született a Torontál megyei Feketéti községben, ahol örmény édesapja ebesfalvy Bogdánffy Ignác kántortanító volt, édesanyja Welebnny Aranka. Temesváron tanult a piaristák gimnáziumában. Budapesten a Központi Papnevelő Intézet növendékeként hittudományi doktorátust szerzett. A nagyváradai egyházmegye papja lett.

Egyénisége, lelkesége, nevelési módszere, a szegényekről való gondoskodása, a betegek látogatása maradandó hatást gyakorolt tanítványaira és híveire. Véde az üldözötteket, ezért zaklatta a román csendőrség. Fenyegették a nyilasok, mert zsidókat rejtett el és mentett meg a haláltól.

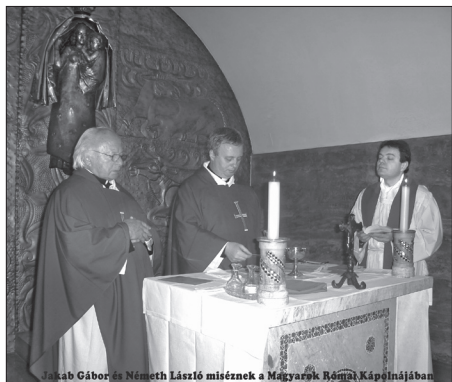
Amikor a kommunista hatóságok a katolikusokat román nemzeti egyházzá akarták alakítani, szembefordult a mozgalommal. Az elsők között tartóztatták le; négy évet töltött az ország legnehezebb börtöneiben (Jilava, Máramarossziget, Nagyvárad, Nagyenyed). Sokat kínozták. A börtönben rabtársai vigasztalt. Naponta kereste a szerzetesszolgálat lehetőségeit. A börtönörök ezért is többször megverték. Ellenállása miatt a hatóságok, hazaárulással vádolva, 12 évi kényszermunkára ítélték. Tüdőgyulladásra halt meg Nagyenyed börtönében. Az Egyházhoz való hűségéért szenvedett. Halála vértelen vértanúság volt.

A több egyházmegyéet összekapcsoló főpásztor az egyházüldöző kommunista rendszer áldozata volt. Életével és életáldozatával tett tanúságot Krisztushoz és egyházához való hűségéről. A boldoggá avatási szertartás időpontját még nem tűzték ki, valószínűleg még ebben az évben, legkésőbb jövő tavasszal sor kerül rá. Most a legfontosabb, hogy a hívek méltó módon felkészüljenek a nagy eseményre, hiszen a nagyváradai egyházmegyében legutoljára 1192-ben, Szent László szentté avatásakor került sor hasonló szertartásra – nyilatkozott Böcskei László nagyváradai püspök.

Boldoggá avatása Erdélynek is, az örmény gyökerű magyaroknak is nagy szó! Kérésünk meghallgatásra talált tehát, és éppen zarándoklatunk utolsó napján!

A Rómában eltöltött napok alatt több különleges és előre nem remélt élményben lehetett részünk.

Például a Vatikánban a Szent Péter Bazilika altemplomában nemcsak kívülről nézhattuk meg a *Capella Magna Domina*

Miséző papok a Magyar Kápolnában

Hungarorumot, mint az odalátogatók legtöbbje, hanem közös szentmisén vehettünk itt részt a Felvidékről érkezett zarándokokkal. A misét *Jakab Gábor* pápai káplán *Németh László* római magyar lelkésszel együtt celebrálta.

Szeretném, ha a *füzetek* olvasói is osztozhatnának abban a jó érzésben, büszkeségben, amiben nekünk is részünk volt zarándok utunk idején, ha magyar vonatkozású emlékekkel találkoztunk.

A magyarok római kápolnáját *Németh László* nekem dedikált könyve alapján igyekszem röviden bemutatni. Teszem ezt azért is, mert ez a könyv a kereskedelemben nem kapható, csak kevesek juthatnak hozzá.

Francesco Marchisano bíboros 2005-ben írott szövegéből idézek: „a kápolnáknak, amelyek Péter apostol sírját veszik körül, építészeti sajátágaik igen különbözőek.

Ezek közül az egyik a *Capella Magna Domina Hungarorum*. Ez az egyik legnagyobb és legteljesebb a magyar nemzet szempontjából, mert oldalfalait a magyar szentek domborművei díszítik.

A bazilika főpapjaként pedig köszöntöm

mindazokat, akik olyan szerencsések, hogy meglátogatják a kápolnát (...) mely az Apostolok fejének sírját ékesíti.”

A továbbiakban a könyv írójától és szerkesztőjétől *Dr. Németh Lászlótól* szabadon idézek.

A magyarok első királya az Árpád-házból való *István* nemcsak hazájában rendezte az Egyház ügyeit, hanem arra is volt gondja, hogy az apostolfejedelmek sírjaihoz zarándokló magyarok az örök városban védelemben és gondozásban részesüljenek. Magyar nemzeti templomnak *II. Szilveszter* pápától, vagy valamelyik utódától megkapta a konstantini bazilika jobb oldalán álló *S. Stefani Minoris*-templomot, amelyet *II. István* pápa (752–757.) építtetett. A később *S. Stefani da Ungaris* nevet viselő templom köré 1030 táján vendégházakat emelt, és tizenkét kanonkból álló testületet hozott létre. Az egész épületgyűjtést pedig kőfallal vette körül. Évszázadokon át sok ezer magyar zarándok fordult meg ebben a magyar zarándokházban, amelyet végül 1776-ban lebontottak. Helyüket emléktáblák jelölik.

Szent István műve Rómában többféle formában és helyen élt tovább a következő

Magyar Kápolna

századok során, míg végül a külföldi magyar emigráció által megálmodott, és az otthoni egyház által megvalósított kápolnát *II. János Pál* pápa szentelte fel 1980. október 8-án, Magyarok Nagyasszonya ünnepén, a Magyar Katolikus Püspöki Kar tagjai, és számos hazai és külföldön élő magyar zarándok jelenlétében.

Hálát és szeretetet hirdet a *Szent Péter-bazilika* grottáiban található *Szűz Máriának* szentelt kápolna, mely tanúsítja a magyar nemzet tiszteletét Magyarok Nagyasszonya iránt, aki anyai szeretettel fűzi egybe népe kezét akár Magyarországon, akár a határon kívül élnek. Segít abban is, hogy mindannyian testvérként becsüljék és szeressék egymást. Tanúsítja továbbá, hogy a magyarság hű *Szent Péter* utódához: hangsúlyozza a *Pax Europeát* – az egységes és békés Európa gondolatát – azáltal, hogy oldalfalain a magyarok által tisztelt nagy szentek és boldogok láthatók. Ők Magyarországon születtek és éltek, vagy nem magyarnak születtek, de magyar földön lettek szentté, illetve magyarként kerültek idegen országba, és ott váltak szentté, az ottani népek fel-emelésére, és megszentelésére.

„Fakadjon fel itt sokszor az ide zarándokoló magyarok ajkán az imádság...”, erre biztat a könyvecske fülszövegének zárómondata, és az 1968-ban elhunyt, majd szentté avatott *Pio* atya is arra figyelmeztet, hogy helyes lenne erősen kérni őrangyalunkat, többet kellene imádkoznunk a magyar hazáért:

„Magyarország olyan kalitka, melyből egyszer gyönyörű madár fog kiszállni”.

„Sok szenvedés vár még rájuk, de egész Európában páratlan dicsőségben lesz részük. Irigylem a magyarokat, mert általuk nagy boldogság árad majd az emberiségre. Kevés nemzetnek van olyan nagyhatalmú őrangyala, mint a magyaroknak és bizony helyes lenne erősebben kérniük hathatós oltalmát országukra!”

Mi ott mindannyian, felvidékiek, erdélyiek, magyarországiak őszinte szívvel, könnyes szemmel énekeljük imáinkat, és én szeretném hinni, hogy a *Szent Koronát* kezében tartó *Idős István* királyunk, a magyarok „istápjja”, akit *Varga Imre* szobrászművész álmodott és formált meg, amint a *Szűzanyához* fordul, velünk együtt imádkozott...

Aztán felmentünk a *Szent Péter-bazilikába*.

A legtűzetesebben az előtt a szobor előtt állottam, amely szerintem nagyon előkelő helyen van, *Bernini* baldachinjától balra, mindjárt a kendőjét két kezén tartó *Szent Veronika* mellett.

Neve: *Szent Julianna Falconieri*...

A Vatikáni múzeumból nem írok, de mintha ráadás is szántak volna nekem örmény őseim, ahogy jöttünk kifelé a múzeumból *Világosító Szent Gergely* óriás szobra nézett le ránk. Csoportunk örménymagyarjai: *Horváthné Gajzágó Katalin*, *Lengyel István* és felesége, jómagam és a szimpatizánsok, akik ezután kutatnak örmény gyökereik után, rögtön összefutottak és áhítattal nézték.

Akkor még nem éreztem, hogy ez valaminek az előjele...

Amint a világháló segítségével megtudtam, 2005 januárjában jelent meg a hír,

Szent László hermája

hogy új szobor díszíti mostantól kezdve a Szent Péter bazilika Vatikánváros felé néző külső falát. II. János Pál pápa röviddel halála előtt áldotta meg Világosító Szent Gergelynek, az örmények védőszentjének márványszobrát, amely az ún. Északi Udvarra néző fülkében kapott helyet.

Világosító Szent Gergely szobrának megáldásával II. János Pál pápa az örmény nép 2001-ben tartott nagy jubileumára, keresztény hitre térésének 1700. évére emlékezett.

Az 1700 éves örmény apostoli egyház független Rómától, feje a Katolikus, aki nincs alárendelve más egyházak hierarchiájának. Kapcsolatai Rómával az utóbbi évtizedekben megerősödtek, melynek egyik jelentős mozzanata az volt, hogy II. János Pál pápa és I. Karekin katolikus a Vatikánban nyilatkozatot írt alá a Jézus Krisztusba vetett közös hitről. 2001 szeptemberében II. János Pál pápa Örményországba látogatott, és leróta tiszteletét a törökök által 1915-ben lemészárolt másfél millió örmény emléke előtt, akiről a történelem megfeledkezett.

Azt is megtudtam, hogy a Vatikán területén található egyik tér az örmény nemzeti egyház alapítójának, Világosító Szent Gergelynek a nevét viseli. Kis ünnepség keretében avatta fel XVI. Benedek pápa a Szent Péter-székesegyháztól északra található udvart a harmadik századi hit hirdető emlékére.

Benedek pápa Szent Gergelyt, mint a világon elsőként államvallássá lett örmény kereszténység megalapozóját méltatta. Ez az esemény a további tizenhét évszázadban is meghatározta az örmény nép nemzeti identitását. A Vatikán 2000-ben – az 1700. évforduló kapcsán

– átadta az egyházatya egy relikviáját az örményeknek. Korábban egy nápolyi kolostorban őrizték az ereklyét.

Róma után már hazafele indultunk.

Santa Maria degli Angeliben a városka óriás templomában kezdtem érezni azt, hogy ezen az úton Édesapám velem van, talán ő rendezte így a dolgokat, hogy ezzel a csapattal és ide tegyem meg első igazi zárandoklatomat.

Itt az óriási bazilikát azért építették, hogy magába zárja, védje, óvja Assisi Szent Ferenc szeretett kis kápolniját, és több más, a szenthez tartozó emléket, emlékhelyet, például azt a betegszobát, amelyben befejezte földi életét.

A Porziuncola-kápolna valóban lenyűgöző hatással és különös jelentőséggel bír a ferences rend történetében.

Mikor Gyümölcsoltó Boldogasszony tiszteletére Gábor testvér mellett a kis kápolnában a szamosújvári Lengyel István segédkezett, lelki szemeim előtt Édesapámat láttam ministrálni.

Hát így jutottam el önmagamhoz, az Édesanyámtól örökölt református énem az eddig latens módon bennem lévő katolikus énemhez, és most szeretetben élnek egymással.

És Isten, valamint Édesapám lelke látta, hogy ez jó, és Velencében már meg is jutalmaztak, mert a Szent Márk tér végében, amint áthaladtam a jobb oldali árkád alatt, a Posta épületének homlokzatán gyönyörű emléktáblára bukkantam, amelyen magyar szabadságharcos ezredesnek állítanak emléket, Winkler Lajosnak.

Akiket a csapatból megtaláltam ott, azoknak megmutattam, a Füzetek olvasóit pedig arra kérem, ha Velencében járnak, ne felejtsek el felkeresni ezt a helyet!

Pavlov Boris

Eleméri nemesség

(15. rész)

Az év végén Pejacsevich báró és felesége, Kiss Mária elhagyta Elemért. Hirtelen távozásuk igazi oka ismeretlen, de feltételezhető, hogy Ernővel való viszonyuk rosszabbodott. Azt is beszéltek, hogy helyszűke miatt hagyták el a kastélyt, de ez kevésbé hihető, hiszen a kastélyban számtalan helyiség volt, elegendő mindenki számára.

Wanbach – kinevezése-beiktatása után – újdonságokat vezetett be a birtokon, amelyet a korszerű kereskedelem követelt meg. Így 1832. év folyamán szerződést kötött Grób Josziffal, aki a becskereki sörgyárt bérletre. A szerződésben előírták, hogy a gyártáshoz komlót kell termeszteni. Emellett egy budapesti kereskedelmi vállalattal szerződést kötött egy nagyobb mennyiségű mák kivitelére. Egyidőben bővítette az écskai birtokokkal való együttműködést is a gabona kivitel tekintetében. E célból bővítette a hajópark létszámát, melyek Titelnél horgonyoztak. A komlótermelést az eleméri német lakosságra bízta, a máktermelést pedig az ittabei lakosságra. Jelentősen megnövelte a jószág kivitelét is a katonaság számára.

A kastély mindennapi életében is történetek változások. A kastély szürke hétköznapjaira a leányok jövelele napsugarat hozott, akik őszinteségükkel és vidámságukkal meghódították a személyzet szívét is. Konrád Elza állandó felügyelete nem gátolta meg őket abban, hogy a kastély minden helyiségébe betekintsenek és kapcsolatot teremtsenek a személyzettel. Ez a fajta nevelés később sokat jelentett számukra az emberekkel való kapcsolatok kialakításában.

Mint Kiss Ernő lányai, Rozália és Augusztina szívesen látott vendégek voltak a társadalmi körökben. Sűrűn tartózkodtak az ittabei rokonságnál is, ahol rendszeresen bemutatták zongoratudásukat az igen szigorú Lenhard Katalinnak, Kiss Antal feleségének.

A kastély legjelentősebb eseménye Elemér történetében 1833. július 31-én játszódott le, pontosan Kiss Ernő születésnapján. E napon szervezték meg a Temesvári Színház fellépését a „Nyári éj álma” című darabbal. Az előadást egy rögtönzött pódiumon adták elő a kastély udvarán. A darab bemutatása Wanbachnak volt köszönhető, aki nagyon művelt volt, és tájékozott volt a színdarabok területén is.

A csodás hangulatban, az esti órákban telt ház előtt, egy igazi nyári az éjszakán, a városi közönség nagy ujjongással jutalmazta a fellépő művészeket. A nézőközönség soraiban ott volt a főispán is családjával együtt.

Hivatalos elfoglaltsága miatt az ünnepen nem tudott jelen lenni maga az ünnepelt Kiss Ernő, de azért leányai a karmesterek és a művészeknek átadták a gyönyörű csokrokat.

A hosszú tél után, a tavasz korai beálltával, amely kedvezett a tavaszi munkák korai megkezdésének, a faluban elterjedt a hír, hogy a környéken egy útonálló garázdálkodik, aki megtámadja, megszarolja és kirabolja az embereket. Az a hír járta, hogy arról a postakocsi rablóról van szó, aki meggyilkolta az egyik postást. De a helyzet rendeződött, a rendőrség elfogta a rablót és kiderült az is, hogy a temesvári börtönből szökött meg.

Így kezdődött az izgalmas 1834-es év, amely további nyugtalanságot okozott az elemérieknek.

Május elején egy éjjel földrengés rázza meg Elemért. A pánikban a lépcsőházban Elza elcsúszott és lábát törte. A földrengés sok házban nagy kárt okozott, és jelentettek egy halálesetet is.

A szerencsétlenségnek ezzel nem volt vége. 1834. június elején nagy vihar volt Elemér környékén erős jégesővel, ami elverte a termést, a villám pedig beleszápolt a szélmalomba. Poldi bácsi, a molnár, súlyos égési sérüléseket szenvedett. Wanbach távollétében az istállóba behatolt két ismeretlen személy és a főlovásztól két kancalovat követeltek, ami állítólag Pejacevich Mária tulajdona volt. A támadásban a főlovász súlyosan megsebesült. Segítségére siettek ugyan a lovászok közül többen, de a két betörő elmenekült. Erről a kellemetlen eseményről később Wanbach többször is tárgyalt Máriával.

A karácsonyi ünnepeket Rozália és Augszтина a kastélyban várta. Magas feldíszített fenyőfa állt a nagy teremben. A gazdagon feldíszített fa egyaránt vonzotta a gyerekek és felnőttek tekintetét. A gyerekkórus, Karácsonyi pap vezetésével, elénekelt a híres „Csendes éj”-t. Karácsony másnapján a leányok ünnepi fogadásra voltak hivatalosak, ahol Torontál megye előkelőségének gyermekei voltak a meghívottak. A fogadást a vármegye nagytermében tartották, szép program kíséretében. A leányokat a másik nevelő, Konrád Emma kísérte, mivel Elza balesetet szenvedett.

Az 1835-ös újévet a leányok Budapesten várták. Itt is fogadáson vettek részt, ahol Magyarország egész területéről nemesi családok gyermekei voltak jelen. Itt tartózkodásuk alkalmával megtekintették a múzeumokat és a város jellegzetességeit

Emma kíséretében. Ebben az időben Kiss Ernő külön futárral küldte el leányainak születésnap ajándékait, arany nyakláncot gyémántokkal díszítve, amiket a leányok hosszú évekig viseltek.

1835. év folyamán a kastély irodáját sűrűn látogatta egy ismeretlen személy, aki azt állította magáról, hogy Kiss Ágoston házasságon kívüli gyermeke. A birtok főgondnokát arra kérte, tegye lehetővé Ernővel való találkozását, hogy a végrendeletéről beszéljenek, és bíróság nélkül oldják meg a végrendelet hiányosságait. A beszélgetésekből kiderült, hogy hamis „családtagról” van szó és így meg is szüntették a vele való kapcsolatot. Igaz, a kastélyban sokáig olyan hír járta, hogy a végrendelet nem úgy lett kihirdetve, ahogy azt Kiss Izsák hagyta meg. Ezek a találgatások nyíltan gyanúvá fejlődtek, miután az ismeretlen „családtag” holttestét megtalálták a Becskerekre vezető út mellett.

Az 1836-os év arról volt emlékezetes, hogy ebben az évben ünnepelték a német családok Elemérré történt betelepülésének 50. évfordulóját (1786–1836). A főrendezvény szeptember 9-én zajlott le a Nepomuki Szent János kápolna környékén. A mise után, amit a kápolna előtt tartott Karácsonyi János, ünnepi műsor következett, amely az első betelepülők-re emlékezett. Ez alkalomból a kastély környékén kiállították azokat a kocsikat, amelyekre ide érkeztek a családok messze földről. A felállított színpadon bemutatták a német népviseleteket, népdalaikat, népzenejüket, és a résztvevők is népviseletbe voltak öltözve.

Erre a megemlékezésre megérkeztek az ittabei és écskai vendégek is, de nagy eseménynek számított a felső rajnai területek német képviselőinek részvéte is. A ha-

gyományos kriglis sör mellett a százéves tölgyfák alatt késő éjszakáig tartott az ünnepség.

Az ünnepség előtt a megérkezett telepések legidősebb tagjai a leányoknak két német értékes népviseleti ruhát adtak át ajándékba, Wanbachnak pedig a telepések régi kocsijának modelljét ajándékozták.

1837. január 3-án a zenekedvelő nagybecskereki egyesület hangversenyt tartott a leányok tiszteletére. A klasszikus zenét híres zenészek szólaltatták meg, de felléptek a 14 éves leányok is, akiknek elbűvítő zongorajátékát így megismerhette a közönség. A lányoknak első fellépésük volt ez nagy létszámú zeneértő hallgatóság előtt. A sikeres hangversenyt egy hét múlva megismételték a becskereki Kaszinóban is.

Előzőleg már ismertettük a kastély helységeit. Most szeretnénk bővebben foglalkozni a kastély személyzetével és foglalkozásukkal.

A XIX. század negyvenes éveiben a kastély mindennapi feladatait 37 alkalmazott biztosította: 4 takarítónő, 3 szakácsnő, 1 szakács, 1 raktáros, 1 asztalos, 4 parádé kocsis, 5 fizikai munkás, 2 fűtő (télen), 2 mosónő, 2 őr (egyik a parkőr a másik pedig éjjeliőr), 2 kertész, 4 istálló munkás, 3 kocsis, 1 vízfordó és 2 munkás, akik a világítás üzemeltetésével voltak megbízva. A személyzet tagjai valamennyien a faluban volt elhelyezve. Ezek mellett a kastélyban tartózkodtak az egyéb feladatokkal megbízott emberek: Karácsonyi János pap, Erich Wajnberg orvos, Napholc Lajos a birtok főgondnoka, German János pénztáros, Engel Jakab jegyző, Stokker József beszerző, Konrád Emma, Wagner Szára és Vastag Károly pedagógusok és nevelők.

Az istállókban 11 ló volt, 6 tehén és 4 bika. A kutyaőrök 6 vadászkutyaival ren-

delkeztek. A kocsikból 4 nyitott és 3 csukott kocsi volt. A létszám éveken át változott, ami nem volt kihatással a kastélyban folyó életre, így 1837-ben sem. Hosszabb távollét után 1838-ban a kastélyba hazatért Kiss Ernő. Mint katonai személy, nem sokat értett a kastély ügyeinek intézéséhez, a gazdasági kérdésekhez, még kevesebbet a birtok kezeléséhez és vezetéséhez. Csak a jövedelmek érdekelték, amelyet továbbra is bőkezűen költött a bohém életmódra és a zászlóalja felszerelésére. Az a mese járta, hogy minden hadgyakorlat és helycsere változtatás előtt új egyenruhába öltöztette katonáit. Ezt csak dúsgazdag nemesek tudták megengedni maguknak, amilyen Ernő volt. Elegendő megemlíteni, hogy birtoka 12 000 lánca föld volt, ami túlszárnyalta egyes német hercegségek területét.

Ernővel Elemérré érkezett Mészáros barátja is, az V. huszárszászlóalj tagja. (Mészáros Lázár az 1848-as forradalom idején a Batthyány-kormány hadügyminisztere volt.) Társaságuk sorsdöntő volt Ernőre nézve a későbbi években. E látogatásuk arról maradt emlékezetes, hogy itt tartózkodásuk alkalmával tisztai bált rendeztek, amelyen a nagybecskereki kaszárnyából a tisztek és családtagjaik vettek részt, továbbá Torontál megye előkelőségei is. Mint mindig, ezen alkalommal is a bál középpontja Ernő volt, aki a bál megnyitására leányaival keringőzött.

Ebből az időből az a mende-monda járta, hogy Ernő meglátogatta ittabei birtokát is, ahol az ottani lelkésszel felkereste Turáti Anna élettársa, gyermekei édesanyja sírját is. A mende-monda nem volt alaptalan, Ernőt ugyanis élete végéig bántotta lelkiismerete, hogy nem rendezte viszonyát Annával.

Folytatjuk

Sebestyén Péter

Csikszépvízi húsvét... Gyermekkorom húsvétjai

Csikszépvízen, ahol gyermekkorom telt, nagybőjt folyamán egymással versenyeztünk, a felszei és alszei gyerekek, hogy ki gyűjt több pontot péntekenként, amikor a keresztútjárás állomásain elképzeltük magunkat Jézus mellett a Golgotán. Szilágyi István pap bácsi a templomban diafilmek kockáit vetítette, miközben művészen szomorú klasszikus zenét hallgattunk Majak magnójából, és nem tudtuk elhinni, hogy Jézus ennyit szenvedett értünk. Addig is jártunk moziba és néztük a cowboy-filmeket, de ezek a vetítések egészen másról szóltak, és anynyira megmozgattak, hogy az iskolában napokig, egymás között is erről beszélgettünk. Titokban irigyeltük a pap bácsit, és olyan nagyinak tűnt a szemünkben, amiért ilyen csodálatos mozi vetít nekünk a templomban. Aztán ahogy közeledett húsvét ünnepe, egyre több tennivaló került a templomban és a templom körül. Mint lelkes ministránsok, mindent tudni akartunk, a harangozókat és a plébános úrnak mindenben segíteni akartunk. Izgalmas volt, ahogy leaktartuk a keresztek

feketevasárnap lila lepellel, aztán virágvasárnapra gyűjtöttük a pimpót, azaz barkaágot, amellyel körmenetet tartottunk. Úgy vigyáztunk ezekre az ágakra, hogy nyáron, amikor „erős idő” lett, dörgött-villámlott, édesanyánk leoltotta a villanyt, áhítattal meggyújtott egy gyertyát, a pimpót betette a kályhába, a tűzre, közben imádkoztunk, hogy Isten űzze el a nagyidőt. A legizgalmasabb nagypéntek volt, amikor nem lehetett csengetni és harangozni, csak a fakolompokkal zörgetni, és a toronyban harang helyett kelepelni. Tényleg a gólya kepeléséhez hasonlított a kereplő hangja, amelyet a toronyban egy hajtókkal körbehajtottunk, és egy-egy fásíp odacsapódott a talpához, nagy, kerregő zajt keltve maga után. Nagypéntektől nagyszombat estig többször kellett jelezni az embereknek a harang helyett, úgyhogy felváltva versenyeztek az erősebb fiúk, hogy most ki szalad fel a toronyba, hogy az öreg harangozó, Anti bácsi helyett „elkepelje” a „csonka misét”. A szertartás alatt nagyon meglepődtünk és szomorúak lettünk, hogy

Sebestyén Péter író, pap Csikszentmihályon született, gyermekkorát Szépvízen töltötte és tizedikes koráig ott is tanult. Azután kántoriskolát, majd teológiát végzett. Lukács, az ikonfestő evangélista című kötetének fotóit is maga készítette, elsősorban a Gyimesekben és Szépvíz környékén. A könyv egy rádiós sorozat elhangzott anyagát tartalmazza. Ez az egyike a Marosvásárhelyi Rádió ökumenikus vallási műsorában elhangzott, és kötetben megjelent elmélkedés-sorozatoknak. Ezekon kívül egy, népdalokat és gyerekdalokat tartalmazó könyvet is kiadott a szerző. „Sokak kellett készülni a rádiós műsorokra – mondta az évek óta rádiózó, 42 éves Sebestyén Péter –, sok mindennek utána kellett nézni és le is kellett írni. Ezért gondoltam úgy néhány évvel ezelőtt, hogy kár lenne, ha ezek az írások az asztalfiókban maradnának.”

az ártatlan Jézust keresztre feszítették, aztán sírba tették. De elhatároztuk, hogy őrt állunk a sírja mellett, nem engedjük, hogy ellopják a rossz emberek. Ezért nagypéntek estétől húsvét hajnaláig, a feltámadásig beosztottuk egymást, és örködtünk. Minden órában egy másik váltás állt szolgálatba, de a legizgalmasabb az volt, hogy egy órán keresztül meg sem volt szabad szóvalunk a templomban. Így hát olvasgattunk az imakönyvből, vagy imádkoztunk a rózsafüzért. Otthon persze édesanyám, édesapám és a bátyámék készülődtek az ünnepre, takarították az udvart, főzték a tojást, előkerült a téli disznóvágásról eltett sonka, egy fonott kosár hímezett terítővel, hogy majd húsvét hajnalán vigyük szenteltetni. Elmaradhatatlan otthoni szertartás volt a bárány levágása – ez a férfiak dolga –, amelyet édesapám mindig úgy vezetett le, mint valami művész. Ahogyan felhúzza az istálló elé, ahogyan pengeéles bicskájával finoman megnyúzta, ahogyan a combokat „lesírította”, azt egyszerűen tanítani kellett volna. Mi, gyerekek megborzadva, ámulatba esve álltuk körül, meg se mertünk szólalni, miközben a legéletrevalóbb bárányból percek alatt sültnek és szenteltetnek való lesz. A bárányvágás szertartása nélkül a húsvét ünnepe sohasem volt teljes. Édesanyám celofánba takarva megsütötte a combokat, és felszeletelve készítette elő, hogy másnap reggel mehezzünk az ételszentelésre. Előtte azonban nagyszombat éjjel megbabonázott az a mennyországi hangulat, hogy kigyúlnak a fények a templomban, rázendít az orgona az allelujára és a te deumra, felkeltjük az Úr Jézust és égő gyertyákkal éjfél körül kivonulunk a templom elé. És visszhangzik az egész falu, minden házban sötét van, de a templom fénye bevilágítja az éjszakát.

Ezek a húsvét éjszakák minden évben elvarázsoltak. Nem tudtuk magunknak megmagyarázni, csak annyit fogtunk fel, hogy ez valami isteni, csodás mesevilág, amely közénk jött. Mintha az ég színpadán elhúzták volna a függönyt, és most egy kicsit belátunk, oda, ahonnan jön a titokzatos fény.

Húsvét hajnalán már korán keltünk, hogy az ételszenteléskor minél közelebb kerüljünk a templom bejáratához, hiszen onnan kezdte a pap az imát. Aki később jött, az a sor végére állt, és oda nem jutott annyi szenteltvíz... Máig sem felejttem el, hogyan vigyáztunk otthon, még a tojásbélyegre, a morzsára is, nehogy leessen a földre, mert az „meg van szentelve”. A csontokat sem adtuk akkor a kutyának, hanem elégettük.

De húsvét ünnepe azért is izgalmas volt, mert a falu felső részében, a Nádon, ahol olyan finom káposzta terem, volt egy sík terep, egy kaszáló, ahol minden évben focizni szoktunk. Húsvét délutánján öregek és fiatalok, juniorok és veteránok rúgták a labdát, miközben a fél falu drukolt a kedvenc csapatának. A felszeiek főleg a fiatal csapatot erősítették, de az öregek között is volt néhány olyan focista, akik már a szeredai csapatban játszottak. Ugyancsak húsvét táján, ha hóolvadás volt, csapatostól mentünk „békászni”, vagyis a tócsás, sekély patakból kapkodtuk ki a hólével érkezett békákat, miközben néhány társunk egy-egy „hutyuróval”, faággal koppintott a fejére, így a béka hamar megadta magát. Estére viszont meg kellett nyúznunk, mert édesanyánk csak a tiszta „békacubókat” volt hajlandó megsütni, amit aztán olyan becsben tartottunk, mint máskor a csirkecombot. A húsvéti ünnepek hamar véget értek, mert kezdődött az iskola, a mezei mun-

kák, megérkeztek a fecskék és a gólyák, lehetett mászkálni a természetben, ibolyát, báránylábat (kankalint) és vad boroszlánt (orgonát) szedni. Mikor nagyobbacska lettünk, úgy he-
tedikben, nyolcadikban, az erdészeti

hivatal jó pénzért csemeteültetést szervezett, amelyre szinte minden gyerek jelentkezett. Ma is olyan jólesik látni azokat a fákat az út menti erdőcskében, amelyeket mi ültettünk hajdanán, a húsvéti vakáció idején.

Az 56-os Történelmi Alapítvány szeretettel várja az érdeklődőket 2010. május 8-i programokra!

9–12 óra: országos '56-os történelmi vetélkedő - döntő. A zsűri tagjai: **Wittner Mária, Bányai Gábor, Kozma Huba, Lezsák Sándor.** Helyszín: 56-os Ifjúsági Tábor.

13 óra: 1956 fényképeken - kiállítás megnyitó a Történelmi Levéltár képeiből. A kiállítást megnyitja Sümei György művészettörténész (Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára). Helyszín: 56-os Múzeum.

16 óra: örmény katolikus szentmise **Pongráz Gergely** halálának 5. évfordulójára emlékezve. A szentmisét **Szakács Endre** szamosújvári örmény katolikus plébános tartja, közreműködik a plébánia kórusa. Helyszín: 56-os Kápolna.

A program során Hungaricum-kiállítás tekinthető meg és kóstolható a helyi értékekből. Helyszín: 56-os Ifjúsági Tábor.

56-os Történelmi Alapítvány, 6120 Kiskunmajsa, Marispuszta 244., Tel: 70/341-52-63

MEGHÍVÓ

A Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégiumi Igazgatósága szeretettel lát minden kedves érdeklődőt 2010. május 18-án, kedden 19 órától a *Hájr Méhr* című, erdélyi örményekről szóló dokumentumfilm vetítésén. Vetítés után beszélgetés a magyar-örmény identitásról a film rendezőjével, *Kali Kinga* antropológussal.

Helyszín:

Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégiumi Igazgatóság, Könyvtár
1037 Budapest, Kunigunda útja 35.
(megközelíthető: kék metróval az Árpád hídig, onnan 1-es, 17-es villamossal)

Hájr Méhr (38') – rendező: Kali Kinga

A film a gyergyószentmiklósi magyar-örmények példáján keresztül mutatja be azt a maradék kis örmény világot, amely Erdélyben mind a mai napig fellelhető –

melyről azonban kevesen tudnak. Interjúkkal járja körül azt a jellegzetes identitást, amelyet a manapság magukat olykor még örménynek nevező magyarok birtokolnak.

Mert Gyergyószentmiklóson az örmények, ahogyan ők fogalmazzák, „*hét közben magyarok, hét végén, a templomban örmények*”.

A magyar-örmények évszázadok óta nem beszélnek már az örmény nyelvet, anyanyelvük a magyar, de Gyergyószentmiklóson minden magyar-örmény tudja, *Hájr Méhr* annyit jelent magyarul: *Miatyánk*.

A magyar történelem Thermopüli csatája

Talán nem túlzok, ha azt mondom: kevés olyan ókori esemény van, amelyre iskolai tanulmányainkból szinte mindannyian emlékszünk. Leonidász király és 300 spártai katonájának a Thermopüli-szorosban véghezvitt

Nyergestető

hősi cselekedete ezen kevesek közé tartozik. Meglehet a többség még az „*Itt nyugszunk. Vándor vidd hírül a spártaiaknak: / megcselekedtük, amit megkövetelt a haza.*” sírversre is emlékszik. Az azóta eltelt évszázadok során számtalan képzőművészeti, irodalmi alkotás dolgozta fel a Thermopüli ütközetet. Néhány évvel ezelőtt még hollywoodi szuperprodukció is készült a csatáról. Pedig, ha úgy nézzük, nem történt más ott, mint 300 spártai – árulás révén – elvesztett egy csatát a hazájukat fenyegető perzsák ellen. Aztán mégsem a győző lett a győztes. A szorosban csatát vívó spártaiakra ma az egész világ, mint hősökre emlékszik. A perzsa hadsereg meg eltűnt a történelmi emlékezet súlyllesztőjében.

Ha azt mondom, Nyergestető, talán csak nagyon keveseknek jut eszükbe bármi is. Bevallom férfiasan, tavaly nyárig nekem sem mondott semmit ez a földrajzi név. Az anyaországban nem tanulunk róla, a köz tudatban pedig nincs benne a Háromszéki és a Csíki-medencét összekötő átjáró neve. Mi az, amiért Sólyom László köztársasági elnök, dacolva a román kormányzat és a hatóságok rosszallásával, mégis elmegy oda? Mi is történt ott 160 évvel ezelőtt?

Az 1848-49-es forradalom és szabadság-

harc utolsó napjaiban vagyunk. 200 ezres orosz haderő lépi át az ország keleti határát. Bem tábornok, az erdélyi magyar csapatok vezetője döntő vereséget szenved Segesvárnál. Mindenki előtt nyilvánvalóvá válik, ekkora túlerő ellen nem

lehet felvenni a harcot. Konok emberek a székelyek, ha valamit elhatároznak, a világ minden kincséért sem tágítanak tőle. Ilyen volt a magyar szabadság ügye is. Tuzson János őrnagy és 200 székely katonája fejébe vette, hogy a Csíkszereda felé előrenyomuló több ezres orosz hadtestet megállítja az utolsó, stratégiaileg védhető ponton. A Nyergestetőn.

Nyergestető a Háromszéki-medencét és a Csíki-medencét összekötő átjáró a Csíki-havasok és a Torjai-hegység között. A 895 m magasságban lévő nyereg, hágó az utolsó védhető hely az Ojtozi-szoroson áttörő csapatok ellen. Számtalan véres ütközet helyszíne volt tatár és török beütésekkor.

A sokszoros túlerőben lévő orosz sereg nem bírta a székelyekkel. Tuzson János honvédei 1849. augusztus 1-jén többször is visszaverték az orosz támadást. Mígnem egy román pásztor a védők háta mögé vezette az ellent. Kányádi Sándor Nyergestető című versében így ír erről: „*Végül csellel, áruhással / délre körülvették őket, / meg nem adta magát székely, / mint a szálfák, kettétörték. / Elámult az ellenség is / ekkora bátorság láttán, / zászlót hajtva temette el / a hősokeket a hegy hátán.*”

(2009. 03. 14.)

Szathmáry

Bálintné Kovács Júlia

Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben

(6. rész)

Úgy érzem helyénvaló, ha ezen a helyen emlékezzünk Csiky v. Csiky Gergelyre, a papra, mert kevesen tudják, hogy a napjainkban is sokat játszott színpadi szerző a Temesvári- és **Kapovári Csiky Gergely Színház**, az aradi **Csiky Gergely Magyar Iskolaközpont** névadója eredetileg pap volt, és családjában nem az első.

22. id. Csiky Gergely a család csíksomlyói ágából származott. Születési éve 1810. A 19. század közepétől Tornyan szolgált, esperes plébánosként. Ott is halt meg, 1884. szeptember 19-én. Az Állami Levéltár Aradi Fiókjában a tornyai keresztelési és halálozási anyakönyvek tanúsága szerint idősebb Csiky Gergely 30 évig volt plébános ott, és mellette sűrűn cserélődtek a káplánok, 1868-ban négy. Az évben utolsóként érkezett Tornyára az esperes plébános unokaöccse,

23. ifj. Csiky Gergely, aki 1842. dec. 8-án Pankotán született, és 1891. nov. 19-én, Budapesten hunyt el. Az aradi megyei főorvos fia Aradon érettségizett kitűnő eredménnyel, majd a temesvári papneveldebe került. Mivel mind a négy félévben eminensre vizsgázott, tanárai, felettesei Pestre küldték a Központi Papnevelő Intézetbe. 1865: pappá szentelik. 1865–68: az Augustineumban képezte

tovább magát Bécsben. Hazatérve Tornyára került segédlelkésznek az azonos nevű nagybátyja mellé. 1868. december elsején foglalta el helyét. Elsőnek december 6-án keresztelt. Az ifjú káplán a következő év, tehát 1869. szeptember 29-ig – tehát tíz hónap alatt, amikor az utolsó bejegyzés található – 96-szor keresztelt, 26-szor esketett és 62-szer temetett.

Tornyai segédlelkészként doktorált Pesten, s 1869-ben lett Temesváron gimnáziumi tanár, később egyházi előadó, majd a szegények tisztí ügyésze, és szentszéki ügyész.

1881-ben kilép az egyház kötelékéből, és teljes mértékben az irodalomnak szenteli életét. A németül, angolul, franciául, latinul, görögül, héberül beszélő (!), spanyolul és olaszul is értő Csiky Gergely teológiai jellegű munkáinak jegyzékét a Magyar Katolikus Lexikonból vettem át: Temesvár, 1872. – **Az egyházjog tankönyve. 1–3. köt. U.o., 1873. – Egyházügyekre vonatkozó magyarországi törvények és kormányrendeletek 1867–1873. U.o., 1874. – Katolikus házasságjog tan. Tekintettel a magyarországi jogviszonyokra s a gyakorlatra.**

Álnevei: Barlanghy Bence, Marosi

Adataimat a Magyar Katolikus Lexikonból, valamint **Ujj János** Aradon élő történelemtanár, helytörténész, újságíró egy a Jelen című aradi újság 2000. május 27–28-i számában megjelent írásából, illetve Gudenus János József könyvéből vettem.

Hegedüs Géza: Magyar Irodalmi Arcképcsarnok (részletek)

„1880-ban, a budapesti Nemzeti Színházban bemutatták **A proletárok** című színdarabot, amely egyszerre váltott ki sokakból lelkesedést, sokakból felháborodást, vagyis: botrányos siker volt. **A dráma szerzőjét Csiky Gergelynek hívják. Ebben az időben harmincnégy éves, tekintélyes hivatalokat ellátó római katolikus pap: teológiai professzor, szentszéki ügyész, legendásan művelt, elképesztően sok nyelven tudó férfi.**

Akadémiai díjat is nyert ókori tárgyú drámája. Ez a **Jóslat** sokak szerint egyenest antiklerikális mondanivalót fejezett ki alig rejtő szimbolikával, ami eléggé feltűnő volt egy magas rangú papi szerzőtől. Egyházi felettesei kezdetől fogva sem tekintették jó szemmel a nagy képzettségű és emberfelettné tetsző munkabírási teológus irodalmi tevékenységét. Azt még csak elnézték, hogy görög és latin klasszikusokat fordít (kitűnően!), de az újromantikáról igyekeztek lebeszélni, holott azt még csak nem is tudták, hogy ez a Csiky Gergely álneven igen világi jellegű novellákat ír, néha verseket közöl mások neve alatt, és ha egyedül vagy kis társaságban van, akkor a *Marseillaise*-t meg a francia forradalom többi indulóját énekli, zongorán kísérve a saját, kelles tenor énekhangját.

Csiky már **A proletárok** bemutatója előtt is nehezen viselte az egyházi fegyelmet, még kevésbé az egyház szemléletét. Amikor betegségre hivatkozva félévi szabadságot kapott, öt hónapot töltött Párizsban, ahol csaknem minden este színházban volt, megismerte a korabeli francia irodalmi életet, megtanulta a divatos francia drámák technikáját. És nagy részben ott, Párizsban írta meg ezt

az új drámát, amelyben nyoma sem volt már az újromantikának, de a régi romantikának sem. **A proletárok** mozgalmas cselekmény útján, mulatságos figurákkal, vígjátéki hatásokkal, de fanyar ízekkel mutatta be, hogy a nemesi világ már tehertétele Magyarországnak, létük akadályozza az egészséges polgári fejlődést. Ezeknek a körében 1848 szent emléke is csak szelvésközlésre jó.

Merőben új hang volt ez. És amikor erre válaszul egyháza most már ráparancsolt, hogy hagyjon föl minden irodalommal, térjen vissza egyházi teendőihez, akkor hátat fordított az egész papi pályának, kilépett az egyházból (lutheránus vallásra tért át), megnősült – és az élő magyar irodalom egyik főszereplője lett. Tíz éve volt hátra. Összesen negyvenkilenc évet élt, fiatal kora óta szívbeteg, de sohase törődött betegségével, még szenvedélyes dohányos is volt, világleletében agyonterhelte magát munkával; végül is egyszer ebéd közben, kezében késsel és villával, megmerevedett: halott volt.

Csiky tehát tisztábban látott irodalmunkban, mint a kiegyezéstől kezdve – egészen Mikszáthig – bárki. De ő maga sem volt megalkuvás nélküli író. Nem bánta, mit mond az egyház, nem törődött a hivatalos véleményekkel, még a kritika se nagyon érdekelte, de áhította a sikert: a közönség lelkesedését. Ezért általában úgy mutatta be a valóságos problémákat, hogy az utolsó felvonásban minden rendbe jön. Úgy akart bírálni, hogy ne zavarja meg polgári nézőközönségének lelki nyugalmát.

Túl sokat is dolgozott: negyvennél több dráma, ennél is több drámafordítás, tucat számra egyéb fordítás, közben-közben egy-egy érdekes, izgalmas regény – s

mindennek java része a végső tíz év alatt. Pedig közben a Színiakadémia tanára volt, a Nemzeti Színház dramaturgja, a Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság funkcionáriusa, aki arra is ráért, hogy kávéházakban vagy éppen kültelki lebujszokban nézelődjék, melyik figurából lehetne színpadi alakot formálni. Különös keveréke a lényeg meglátásának és a felületességnek, a művészi realitásnak és a hatásvadászonak. Túl törpe korban élt,

s nem tudott eléggé fölébe nőni, osztozott kora hibáiban, de úgy, hogy észrevette a hibákat és a törpeségeket.

A törpe kor viszonylagos óriása volt. Drámatörténetünkben pedig fordulópontot jelent; vele kezdődik az új magyar színháték, közvetlen vagy közvetett hatása azóta is kimutatható minden drámaíró nemzedékünkön. Színhátékai ma is újra meg újra felújított darabjai színházaink műsorának.”

Szomorújelentés

Elhunyt Dr. Csordás Eörs

Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegei Hivatal tudatja, hogy április 14-én életének 68. évében váratlanul elhunyt Csordás Eörs Mária protonotárius, kanonok, a Bécsi Pázmáneum rektora, a Prímási-, és Érseki Bíróság jegyzője.

Csordás Eörs 1943. március 12-én született Budapesten. 1966. június 19-én szentelték pappá Esztergomban.

VI. éves a budapesti Központi Szemináriumban 1966–67, káplán Varsányban 1967–69, Balassagyarmaton 1969–74, plébános Lábatlanban 1974–83, ösztöndíjas Rómában 1983–85, plébános Budapest–Tisztviselőtelepen 1985–91, vicerektor a budapesti Hittudományi Akadémián 1991–95, plébános Budapest–Rákospalota főplébánián 1995–98. Irodaigazgató 1998–2002. A Bécsi Pázmáneum rektora 2002-től.

Kötelékvédő 1973, főszentszéki bíró 1977, ügyvéd 1986, tanácsos plébános 1989, pápai prelátus 1991, a Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrend kancellárja 1991-től, főszentszéki bíró 1996–1998 és jegyző 1996-tól, protonotárius, kanonok 2000, a

Bécsi Főegyházmegei bíróságának bírója 2003-tól.

Csordás Eörs temetése április 23-án 10 órakor az esztergomi Bazilikában kezdődő szentmisét követően – a kanonokok temetkezési helyén – a bazilika kriptájában megtörtént. Lelki üdvösségéért engesztelő szentmiseáldozatot mutattak be április 27-én 18 órakor a Budapest–Rákospalota Főplébánia templomban (Budapest, XV. ker., Bácska u. 3.).

Magyar Kurír

A magyarörmény közösség hálával emlékezik elhunyra, különösen azért, hogy a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészséget, templomot és múzeumot illetéktelenül, önkényesen elfoglaló Magyarországi Örmény Egyház ellen segített fellépni, valamint közreműködésével, kiállításával és tanácsaival hozzájárult ahhoz, hogy – bár hosszú évek után – sikerült a Budapest XI. ker. Orlay u. 6. szám alatti örmény katolikus ingatlan az örmény katolikus közösségnek végre birtokba venni és tehermentesíteni.

I. S.

Emlékét a hazai magyarörmény közösség kegyelettel megőrzi!

Rozsos Tamás László

„Előkerült” Lukács Béla mellszobra

A megfogalmazás, hogy előkerült, persze nem túl pontos megnevezése a ténynek, hiszen mindig is „megvolt”, csak éppen a leszármazottainak egy része nem tudott róla. Legalábbis ez idáig. Egy 2009. évi decemberi, L. B. leszármazottakkal történő találkozásnál került szóba, hogy létezik egy ilyen mellszobor és az alkotást ott rögtön, az előszobában található szekrény tetejéről prezentálták is. Természetesen, a közel 110 évet – és több hányódást – megélt mellszobor „előkerülése” hatalmas öröm volt, hát még az, amikor kiderült, hogy Péter Tibor és neje, Perjesy Laura (vér szerint nem L. B. leszármazottai) azt készségesen és örömmel bocsátották – mint megszállott L. B. kutatónak – rendelkezésemre további megőrzés végett. Külön hála nekik azért, hogy az eltelt közel évszázad alatt is fontosnak tartották a szobrot megőrizni (1987-ig Lukács Márta őrizte).

A szobor 60 cm magas, 52 cm széles, és bár anyaga ránézésre megtévesztő, „csak” gipszből van, amit bronzos színárnyalatra festettek. Ami kétségkívül növeli eszmei értékét, azaz hogy szinte teljesen biztos, hogy ez az egyetlen fennmaradt háromdimenziós alkotás Lukács Béláról. 1903-ban 15 db agyagból készített szoborterv érkezett különböző alkotóktól a Zalatnán felállítandó szoborra, de mint kiderült, a „mi szobrunk” nem ebből a 15-ből való. A szobortervek beküldői közül az első helyezett Gárdos Aladár (1878–1944), a második helyezett Radnai Béla (1873–1923), ill. a harma-

dik Gách István (1880–1960) lett. Szerencsére a művet alkotója „dedikálta”, aki nem akar ki, maga Gárdos Aladár, a szoborpályázat első helyezette. A szobrász el is készítette az egészalakos L. B. szobrot (lásd EÖGY. 2009. dec.-i számának 16–17-ik oldala). Nem elképzelhetetlen az, hogy 1901. január 9-én L. B.-ról levett halotti maszk felhasználásával készítette el a fiatal, ekkor nevet még nem szerzett szobrászművész a mellszobrot (a halotti maszkot Zala György és Ligeti Miklós készítette!).

A most előkerült szobor azzal kap még különlegesebb aktualitást, hogy 2011. januárban lesz L. B. halálának 110. évfordulója. Megítélésem szerint L. B. a századforduló kiemelkedő magyarörmény politikusa volt. Esetlegesen megérdemelne egy szobrot Budapesten, akár a XIV. kerületben, a Vajdahunyad váránál, Alpár Ignác szobrával szemben, vagy annak közelében (a bronzból történő kiöntésére – bár igen költséges – azért egy nagyon halovány reményt látok). Az említett helyszínnek az lenne a különleges aktualitása, hogy L. B. volt az 1896-os millenniumi országos kiállítás igazgatóságának az elnöke (1895-ig). Alpár Ignác műépítésznek – aki legnagyobb sikerét a millenniumi kiállítás Történelmi Épületcsoportjával (Vajdahunyad vára) érte el – egy domborművet, később egy egészalakos szobrot is emeltek itt. Úgy érzem, L. B. sem tett kevesebbet a századfordulón Magyarországotért. Kereskedelmi minisztersége alatt (1892–1895) kezdték

el építeni az esztergomi Mária Valéria hidat, a Budapest-Esztergom vasútvonalat, a Szabadság (Ferenc József) hidat, a 301 km hosszú alföldi műutat, stb. Az alduvai Vaskapu építése alatt (1891–1896) – és még számos helyen – tevékenyen kivette a részét a munkálatokból. L. B. további érdemei, tisztségei, amelyekkel a korabeli Magyarországot előbbre vitte: 1872-től országgyűlési képviselő haláláig, 1886-tól a MÁV elnök-igazgatója, 1889–1892 között kereskedelmi államtitkár Baross Gábor mellett, 1897–1900

között a párizsi világkiállítás magyar osztályának a kormánybiztosa, amelyen világviszonylatban is példátlan sikert ért el Magyarország. Különböző útikönyvekbe, folyóiratokba pedig tanulmányokat, cikkeket írt. Az esetleges szoborállítással kapcsolatban kíváncsi-an várom, hogy mit lehet majd elérni. Kapcsolódik a Lukács-Gajzágó családokat érintő témához, hogy a türkevei sír megváltására (lásd: EÖGY. 2010. ápr. szám, 22–23. oldal) lassan összejön az összeg, de erről majd a következő számban írok.

Felhívás az örmény közösséghez tartozók részére!

Feltehetőleg május 31-ig minden magyar állampolgár értesítést kap az állandó lakhelye szerinti helyi választási irodától, amelyben értesítik, hogy az őszi önkormányzati választásokkal egy időben kisebbségi választásokra is sor fog kerülni.

Az értesítéssel együtt kiküldött Regisztrációs lap felhasználásával lehet bejelenteni igényünket a kerületi jegyzőhöz, hogy felvegyenek az örmény kisebbségi választói jegyzékbe. Feltehetőleg ennek határideje július 15. napja lesz. Csak az tud ősszel választani örmény kisebbségi képviselőjelöltünkre, aki regisztráltatta magát és csak azt lehet megválasztani, aki szintén regisztráltatta magát.

Kérjük segítse, hogy az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület képviselő jelöltjeiből alakulhassanak meg minél nagyobb számban örmény önkormányzatok.

Kísérje figyelemmel következő lap-számunkban is felhívásunkat, további információinkat. Ne feledje, hogy egyesületünk és képviselői 4 cikluson keresztül már bizonyították, hogy az örmény kultúra és történelem megismertetése, a gyökerek ápolása a céljuk, ennek érdekében használták fel és fogják felhasználni a jövőben is a köz javára a mindannyiunk pénzéből juttatott állami és önkormányzati támogatást.

Elérhetőségünk: 1015 Budapest, Donáti u. 7/a., telefon: 1-201-1011, fax: 1-201-2401, postacím: 1251 Bp. Pf. 70., email: magyar.ormeny@t-online.hu. Honlapunk: www.magyarormeny.hu. Várjuk jelentkezését!

dr. Issekutz Sarolta

elnök

Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület

A mezősegi csoda

*„A boldogságot csak az bírja el, aki elosztja.
A fény csak abban válik áldássá, aki másnak is ad belőle!”
Hamvas Béla*

Örömmel olvasom a jó hírt: *Kallós Zoltán* néprajzkutatót kiténtették a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjével. Bizonyára Zoli bácsit is meghattotta a tény: ráfigyeltek. Vajon van-e fogalmuk az értékelőknek arról, hogy Zoli bácsi a nap minden órájában kiténtések sorozatát tudhatja magáénak?! Az általa létrehozott és a nevét viselő alapítvány által felkarolt, nyugodtan állíthatom: megmentett szegénysorsú mezősegi gyerekek mosolyát, szeretetét.

A Hamvas idézet így folytatódik: „...Elbocsátlak téged is, mint mindenkit: felelős vagy minden emberért, aki veled él, s el kell számolnod minden fillérrel, amit magadra költesz... Most eredj és élj, mert a világ a tied!”

Ezt a felelősséget érezhette, amikor viszszerzett szülői örökségét felajánlotta az alapítványnak, hogy megteremtse egy szóránkollégium alapjait Válaszúton. Lelkes, megbízható munkatársakat talált, akikkel együtt valóra váltották az álmot. Pályázat révén elnyerték az Apáczai Közalapítvány támogatását.

Márai Sándor írta: „Vigyázz arra, hogy ne mulasd el a pillanatot, amely csak a te pillanotod, műved kivételének végzet-szerűen kijelölt időszaka.”

Élt a pillanat adta lehetőséggel. Miről is tanúskodik az eltelt időszak?

A *Kallós Alapítványt* 1992-ben jegyezték be. 1999-től, az iskola indításától kollégiumként működött. Négy gyerekkel kezdték a magyar nyelvű oktatást 25 év szünet után. A választói I–VIII. osztályos

iskola magyar tagozatán ma 50 iskolás és 33 óvodás tanul. Gyermeküket Kolozs megye 24 településéről ingáztatják. Intézményük vezet be a magyar oktatási rendszerbe ezen szóránktelepülések magyar gyermekeit. Minden gyerek családi helyzetét ismerik. Rengeteget foglalkoznak velük. Zoli bácsival együtt gyönyörűbbnél gyönyörűbb népdalokat énekelnek. Sőt, népdalok, népmesék, népszokások gyűjtésére is buzdítják őket. A szorgalmasak díjakat is kapnak.

Az elmúlt tíz évben támogatásukkal 73 tanuló végezte el a negyedik osztályt. Ők Szamosújváron, illetve Kolozsváron folytatják tanulmányaikat. A Szamosújváron tanuló gyermekek az ötödik osztály első félévét nyolcason felüli általános médiával zárták.

Kezdeményezték a keresztszülő programot is, már 10 keresztszülőjük van. A keresztszülők általában követik a gyereket a választott tanintézményben.

A Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége már az első pillanattól kezdve erkölcsi támogatást nyújtott a szóránkollégium létrehozásához, hiszen ritkán adódik ilyen lehetőség, hogy legyen egy lelkes csapat, s hogy rendszerben lehessen gondolkodni. A program folytatását ugyanis a közelben, Szamosújváron, a *Téka Alapítvány* keretében már 2002-től működő kollégium biztosítja. Itt a választóiak és a tóvidéki, belső-mezősegi magyar gyerekek folytathatják tanulmányaikat anyanyelven a gimnáziumi és liceumi tagozaton. Itt is van 13 keresztszülő.

Fontos megemlíteni, hogy a két szórvány oktatási központ tanulói kizárólag olyan településekről származnak, amelyeken nincs lehetőség magyar nyelvű oktatást biztosítani, azaz a szamosháti és tövidéki közösségekből.

Ugyancsak örömmel tölt el, hogy most a Téka Alapítvány igazgatója – *Balázs Bécsi Attila* – megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét. Ő is felismerte a sürgető pillanatot. Életet lehelt a nagy múltú örmény városba. Táncház mozgalma messzi földön híresette tette.

Hadd számoljak be ez alkalommal gyerekeik tanulmányi eredményeiről. A gimnáziumi tagozat 49 tanulója közül félévkor 16-nak az általánosa 8–9 között, 17 tanuló pedig 9–10 között van.

Kiemelkedő tanulmányi eredmények: Horváth Edera 9,88 (Mezőkeszű, VI. osztály), Enyedi Réka 9,88 (Bonchida, VII. osztály), Topai Kinga 9,72 (Magyarfodorháza, VII. osztály), Vígh Sándor 9,64 (Feketelak, VI. osztály).

A 31 líceumi tanuló eredményei: 4 tanuló 7–8 közötti, 17 tanuló 8–9 közötti, 10 tanuló 9–10 közötti általánost ért el az első félévben. A legjobbak: Cheta Andrea 9,63 (Búza, XII.), Rusu Tímea 9,52 (Szépkényerűszentmárton XI.), Enyedi Róbert 9,50 (Bonchida XI.).

A felsorolásból is látható, hogy ismét itt a sürgető pillanat. Zoli bácsinak Ko-

lozsváron is van lakása... Az intézmény felelősnek érzi magát minden jó eredményt elért szegénysorsú „gyemekéért”. A lakás nagy részét kollégiummá alakítatják, hogy a közöltséget is vállalva, az alapítvány ingyen lakhatást biztosítson a tanulmányaikat folytatni vágyó ifjaknak. Kallós Zoltán igazi tanítómesterként tüzet gyújtott, olyan tüzet, amelyet nem oltani, hanem táplálni kell, amelynek lángnyelvei sokak életét bevilágítják, s remélhetőleg bele-bele kapnak majd olyan emberek szívébe, akiknek van/volna osztani valójuk. Hamvas Béla szavaival: „Amit szerzel, amit elérsz, amit tudsz, amit átélsz, osszad meg. Az egész világ tied. Szabad vagy a kövektől az éterig. Ismerd meg, hódítsd meg, senki se tiltja, de jaj neked, ha magadnak tartod.” E lelkes csapat ismét köveket mozgat, szabadon álmodik, s már épül is Szamosújváron az új iskola: a *Mezőségi Magyar Iskolaközpont*. Azok otthona lesz, akik lakhelyükön nem tanulhatnak magyar nyelven. Remélem, sokan indulnak majd innen hódító útra a tudás világába. De azt is kívánom, hogy tehetségüket szülőföldjük felvirágoztatására fordítsák majd.

Szőcs Judit

RMPSZ alelnök,

a Gál Kelemen Oktatási Központ vezetője

(Megjelent: *Szabadság* – 2010. április 03.)

„Az emberi nemnek hivatása nem rontás,
pusztítás, megsemmisítés,
hanem, hogy munkáljon, alkosson, teremtsen.”

**gróf Széchenyi István
halálának 150. évfordulójára emlékezve**

Gurzó K. Enikő

Karátsonyiak a Bánságban

A nagy alvók

(1. rész)

Dettához közeledve, tűnődve kerestem a távolban a cédrussort, noha sejtettem, nincsen már meg az úri jólétet jelző fák régi egysége, amelyet fényképekről ismerem. Mondjam úgy, mesélték is, hogy a bánlakai uradalom már csak egy csonk. Aztán olvastam: a polgármester, gondolom hitbuzgóságából, odaadta a kastélyt az ortodox pópáknak. Erre megcsillant bennem a remény, mert, okoskodtam, ha ezt az istenfélő előljáró megtette, akkor lennie kell még ott valaminek. Feltételezhetően csak van annyira lelkiismeretes az illető, hogy egy romokban heverő birodalommal nem meri meglepni az egyházat. Ha másért nem is, de véteiket jóváteendő biztosan kitesz magáért. Az ájtatos szavazóbázis megőrzéséért, magához edesgetéséért, a hívők és hívek megnyeréséért főként a helyhatósági választások előtt, után, mint felkent – úgyszintén áldoznia kell.

Gyanúmat tovább erősítette, hogy Paul Lambrino Hohenzollern, II. Károly román herceg fia is szemet vetett Bánlakra, s házzal együtt követeli vissza a telket, holott az övé sem volt soha (a kettő közül egyik sem). Szóval a meglepetésekben, véletlenekben bővelkedő történet eme fejezetében megérkeztünk cifra hazánkba.

Panloghon nem Pán kelti a pánikot

A Bánlakra vezető hullámmó útra valójában úgy sodródtunk rá, hogy miután Dettán számba vettük mindazt, ami az

öreg városkából megmaradt, és a frissítő erejű tavaszi felhőszakadást száraz bőrrel átvészeltük, leintettünk egy gyűrött Daciát. Röviden: stoppal. Így legalább hasznosan töltöttük el a Temesvárra tartó kurta motorvonat indulásáig rendelkezésünkre álló időt.

Igazából régóta készültem kimenni a hajdani temesvári pasa nyári, s Pán isten állandó szálláshelyére, Panloghra (azaz Pán földjére – a régi források szerint), de a nagyon korán kelő s keltő tömegközlekedési gépezet mindig kedvemet szegte. Most viszont már tudom, ez az ügy megér egykét hajnali ébredést, át nem aludt, fehér éjszakát. Ha nem is a sokkoló bánlakai panoráma, de az utána következő, lemondást igénylő tényfeltárás mindenképp, a kutatómunka, amely bensőséges ismerőjévé, értőjévé tett a tudomány, az idegenforgalom, a nemzetegyesítés és országimázs-építés számára érdektelen vidéknek, ahol születtem, élek. És közelebb vitt azon gyakori helyzetek megtapasztalásához, amikor az ember afölött filozofál, miért nem csinál semmit, hogy aztán bambán, tompán, esetleg hátsó szándékkal kijelenthesse: azért nem, mert nem. Mert Isten mást vár el tőlünk. Passzív világmegváltást, tán.

Hogy és hogy nem, az ortodox ember még hisz a varázslatokban, hókuszpókuszokban, rontásokban és rontáslevételekben. Ám nem mindenikük, a tanultabbja már nem, így a babonákban

való vak hit csak egy álca már, amely mögé kényelmetlen szituációkban jól elbújhat az is, akinek vaj van a füle mögött. A valóság ugyanis egyfajta értékvesztettséget tükröz, az árvaság, a kizsájtottság nyomasztó, szívszorogató érzésének a gyakorlatban megmutató gesztusait. A különféle mellbevágó helyzetek, létek, állapotok, amelyekkel a nyomozás során találkoztam, azokat a gyökértelen felkapaszkodókat juttatták eszembe, akik gyűlöltek a családfájukat ápolgató arisztokratákat, és bármit képesek voltak elkövetni, csak hogy az általuk piszok kizsákmányolóknak nevezett személyek, nekik teret és szabad kezdet adva, eltűnjenek a porondról. Igaz, az akkori, kvázi hiteles proletárok ateistáknak vallották magukat, a mostaniak lépésenként vetik a keresztet. Ezúton az efféle egzisztenciák földi sikerének a nyilvános titkához, a nyílt-szívű s nyíltszíni lopás bizonyítékaihoz is hozzáfértem.

Bizisten, ha lenne akaraterőm, időm és tehetségem, családragénnyé kerekíteném a Karátsonyiak több évszázadot átölelő történetét.

Mert... kétség nem fér hozzá: az arisztokrácia közel ezer évig meghatározó szerepet játszott Magyarország történetében. Illusztris képviselőire néhányan ma is úgy tekintünk, mint nemzetünk eleire, erkölcsi kiválóságaira. Akik erről másként vélekednek, és csak gúnyal, megvetéssel beszélnek a régi főurakról, azoknak vagy szégyenletesen hiányos a történelmi tudása, vagy úgy átmosták az agyát megregulázott, átnevelt proli tanítói, hogy nemzedékeknek kell emberi körülmények között felnőniük a méltányos igazságtételig. Addig a korig, amikor megadatik majd a tisztelet azon

alkotóknak, akik a méltatást tetteikkel kiérdemelték.

Felelősségteljes feladatok előtt állunk tehát. Először is végleg meg kell szabadítanunk önmagunkat és a bennünket követő generációkat a kulákellenes hisztériától, amely a múlt század ötvenes éveiben hatalmasodott el nálunk, azokban a rossz emlékké szentendőkben, amikor a beszolgáltatások és az adók ellehetetlenítették a nagy kiterjedésű magángazdaságok fenntartását, a főrendiek mindennapjait. Amikor a slágergyártók „Királyok, hercegek, grófok, naplopók és burzsoák, reszketek, mert feltámadt az elnyomott proletár” kezdetű nótákkal szórakoztatták a diákságot. Képtelen vagyok megérteni, miért dőlt be a pufajkás aktivistának a parasztember, az iparos és az értelmiségi. A rászédettek között szép számmal akadnak olyanok is, akik annyira komolyan vették a leckét, hogy csákánnyal, kalapáccsal mentek neki a grófi lakoknak, ily módon verték le a nemesi címet a főhomlokzatról és a kapukról.

Egy bizonyos Malmaricsné nevű elnyomott elvtárs, például, néhány ÁVH-s kíséretében rendre megjelent a Karátsonyiak pilisvörösvári otthonában, és apránként mindent begyűjtött a lakásból. A hősnőt még a padláson lelt üres tejeskanna is kiborította. „A büdös kulákjai, mások éheznek, ők meg tejből-vajból fürdenek...” üvöltötte a nagy leleplezéskor. Azt hiszem, az ilyen helyzeteket nevezik abszurdnak, a főhősöket pedig beteg elméjűnek (bugygyantnak). Tragikus azonban, mennyi szenvedést okozott egy-két ilyen agyalágyult figura.

A grófok végül értelmetlennek találták a küzdelmet, amelybe nem szándékoztak

belerokkanni, s a pilisi földet, az állatokat meg a munkaeszközöket átadták a termelősövetkezetnek, a vörösvári kúriát pedig lecserélték egy kis házra, majd, hogy legyen miből megélniük, segédmunkát vállaltak a budapesti gázgyárban. Az épületbe, ha úgy tetszik, a kastélyba egykori vendücük költözött be rezzenéstelen arccal.

Az utolsó gróf, *Karátsonyi-Keglevich Imre* szegényen halt meg a hatvanas évek elején.

Bánlak urai

Közvetlenül a török kor előtt Vörösvár a Podmaniczky család tulajdonában volt, a hódoltság éveiben még állt (élt), az 1689-ben bevonuló német telepesek viszont már csak a romjait látták annak a kastélynak, amelyet „Kisszantho castellum”-ként említenek a középkori oklevelek.

A Karátsonyiak 1867-ben házasság révén váltak Pilisvörösvár, Pilisszentiván és Solymár utolsó földesuraivá. Az örmény származású, Erdélybe Moldvából a 16. századba betelepedett família a 18. században tett szert tetemes vagyónra, címeres nemeslevelet III. Károlytól kapott 1718-ban. Jelmondatukká az odaadásra, tiszteletteljességre és állhatatosságra szólító „Pietate, Honore et Perseverantia” latin maximát választották a Karátsonyiak.

A bánlakai Bánlakhoz aránylag közel fekvő, Torontál vármegyei (ma már Szerbiához tartozó) Beodrát (a középkorban Böldre vagy Beldre) *Karátsonyi Ade(od)atus* az utolsó törökellenes háborúban szerzett érdemeiért magától a királytól kapta adományba. Fénykorában a családnak itt több mint 17 ezer hold földje volt. A mai Magyarország

határain kívül birtokaik voltak még Karátsonyifalván (ma Ofsenita/Pescus, Temes megye) és Karátsonyiligetén (ma Soca, Temes megye).

A Karátsonyiak legjelesebbjei a kor szokása szerint nemes lelkű felajánlásaikkal vívtak ki maguknak tekintélyt és elismerést, nem pedig titáni palotáikkal, díszes fogataikkal. *Karátsonyi Lázár* Torontál vármegyei alispán egybekel mellett 10 ezer forintot, vagyis egy, akkoriban jelentősnek számító summát adományozott a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Katonai Akadémiának. Persze voltak ennél kevésbé dicsérendő, militáns vállalkozásai is, hisz amellett, hogy a franciák ellen vívott háborúban saját költségén 100 főre rúgó inszurgens-csapatot állított ki, hadi célokra összesen 30 ezer forintot fordított. Szolgálatait I. Ferenc császár a Temes vármegyei nagyzsámi uradalommal jutalmazta.

Megjegyzendő továbbá, hogy a Karátsonyiak nemcsak hogy becsülték, de pártolták, támogatták is a művészeket. *Munkácsy Mihály* többször megfordult Beodrán, és igen jó barátjává vált a főnemeselemeknek.

Ám még mielőtt nekiveselkednék a történetmesélésnek, hogy a kedves olvasónak bepillantást nyújtsak a Bánlakai eme jeles személyiségeinek történetébe, felidézem azt a hitelességre törő, de legendától, bájos füllentésektől sem mentes, humorral ízlésesen, mértékkel fűszerezett áttekintést, amelyet az Országos Hírlap D'Artagnan álnévű budapesti újságírója fogalmazott meg 1898. február 27-én az örmény eredetű családról, és amely írásmű a 2007. évi Vörösvári Újság januári online-kiadásában vált számomra elérhetővé.

Folytatjuk

Örmények nyomában Európában – 2010

2009. július–augusztusában egy bécsi–római–velencei kiránduláson vettünk részt. Örmény származású magyarok Erdélyből és Magyarországról együtt keresték fel az örmény emlékhelyeket Közép-Európában és a kontinens déli részén. A legszebb élmények közé tartoznak az ismerkedések, amikor rokoni kapcsolatok kerültek napvilágra és barátságok szövődtek.

A sok pozitív visszajelzés után szeretnénk hasonló élményeket megtapasztalni. Ahogy ősünk is az akkori világ kulturálisan, gazdaságilag fontos helyeit keresték fel, ugyanúgy mi is elindulnánk hasonló helyekre. Szeretettel várunk mindenkit egy összmagyarörmény kirándulásra.

Délnémet barangolások Passautól Strassburgig

2010. július 14–21.

(8 nap, 6 éjszakai szállással)

Marosvásárhely–Budapest–Passau–Regensburg–Landshut–München–Augsburg–Ulm–Bisingen–Strassburg–Konstanz–Neuschwanstein–Salzburg–Budapest–Marosvásárhely útvonalon. Fel és leszállási lehetőség bárhol ezen az útvonalon.

1 nap: Indulás éjjel 2 órakor a marosvásárhelyi Színház mögötti parkolóból, modern, kényelmes autóbusszal. Folyamatos utazás, játékos ismerkedés az örménységgel Passauiig – szállás elfoglalása Passau térségében.

2 nap: „Barokk séta” Passauban, a „bajor Velencében”: *Szent István székesegyház, dómtér*, az Innpromenaden át látogatás *Gizella királyné sírjához*. Utazás a Duna partján **Regensburgba**, séta az óvárosban: *Szt. Péter dóm*, a „tizenhatyukú Kőhíd” – a ma létező legrégebbi híd a Dunán, régi városháza, *J. Kepler háza, Szt. Emmeram kolostor*, Bajorország egyik legrégebbi kolostora. Utazás München irányába, **Landshut** érintésével szállás elfoglalása.

3. nap: **München**, reggeli belvárosi séta a *Szt. Péter templomhoz*, a város jelképéhez, az „*Öreg toronyhoz*”, a *Frauenkirche*be, Németország legnagyobb csarnoktemplomába, a *Marienplatz-ra* (az *Új Városháza* a *lovagi játékkal, Fischbrunne*). Séta a római II. Gesu mintájára épült *Michaelskirche* érintésével *Munkácsy Mihály* festő házához és a *Theatinusok templomához* (Tintoretto festmény). Fakultatív program: a bajor hercegek nyári rezidenciájának, a *Nymphenburg* meglátogatása, vagy *BMW-Múzeumlátogatás*, vagy szabad program. Szállás az előző napi helyen.

4. nap: reggeli után indulás a Fuggerek városába, **Augsburgba**: a legnagyobb Közép-Európai városháza megtekintés,

a névadó *Augustus császár szobra*, a város jelképe: a *Perlach-torony*, a *Dóm*, a *Fuggerek bérházai* (Fuggerei), Luther egykori tartózkodási helye, a *Szt. Anna templom* meglátogatása. Ezután utazás a Baden-Württemberg tartományban fekvő **Ulm**ba: a *székesegyház* és a világ legmagasabb tornyának megtekintése, majd utazás **Svájcb**a, Európa legnagyobb **vízéséséhez** a **Rajna folyón**. Szállás Singen környékén.

5. nap: reggeli után indulás a Fekete-erdőbe, a *Duna donauschingeni forrásához*, majd a *Hohenzollern* napjainkban is lakott családi *kastélyához*, **Bisingen**be. Ezután utazás Elzás fővárosába, **Strassburg**ba: az *Európai Parlament székházának* megtekintése, majd igény és idő függvényében belvárosi séta (a *székesegyház*, a *Palais Rohan*, a püspöki palota, majd *Kammerzellhaus*). Szállás az előző napi helyen.

6. nap: reggeli után utazás **Konstanz**ba. Rövid séta a belvárosban: a híres zsinatnak helyet adó *székesegyház*, majd *Zsigmond király lakhelyének*, a *Zum Hohen Haufen* megtekintése. Utazás, **Neuschwanstein**ba, II. Lajos mesébe illő vadász-kastélyához a bajor Alpokban. Utazás ausztriai Salzburgba, szállás elfoglalása.

7. nap: **Salzburg**, reggeli után városnézés Mozart városában: Alpok fölötti első barokk stílusban épült *Dóm*, *Mozart szülőházának* és *lakóházának* megtekintés.

tése. Folyamatos utazás haza. Érkezés reggel Marosvásárhelyre.

Ár: 350 euró/fő.

Indulás min. 40 fővel.

Jelentkezési határidő: április 30, ami 150 euró előleg befizetésével érvényes. Helyfoglalás a befizetés sorrendjében történik.

Szállás: Münchenben az ECONTEL 3*-os szállodában, ifjúsági szállókban, 2/3/4 ágyas szobákban

Idegenvezető: dr. Puskás Attila

Az ár magába foglalja a 6 éjszakai szállást reggelivel, szállítást és idegenvezetést.

Nem tartalmazza a belépőket és a biztosítást, más egyéni költségeket.

Belépők: Münchener Nymphenburg kastély 5 euró, teljes rezidencia 10 euró. BMW-Múzeum: 12 euró/fő, 5 személy esetén 9 euró/fő.

Bisingeni Hohenzoller kastély 6 euró/fő. Neuschwansteini várkastély: csoportjegy 8 euró/fő (18 év alattiaknak ingyenes). A látogatások fakultatív jellegűek.

Érdeklődni és jelentkezni:

Magyarországon:

Dr. Issekutz Saroltánál, a 00-36-1-201-1011 telefonszámon, vagy a Fővárosi Örmény Klubban.

Erdélyben:

Marosvásárhelyen: *Puskás Attilánál*, a +40-742181537-es telefonszámon Gyergyószentmiklóson: az Örmény Plébánián Gergely Imre úrnál, de. 9–11 óra között
Info: Puskás Attila: +40-742-181537

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2010. évi programja

Barangolás őseink földjén

Erdélyjárás felsőfokon Kárpát-kanyar, Kászon, Erdélyi Hortobágy, Székelyvasság, Nyáradmente, Hegyköz és Aradhegyalja vidékein

ÚTVONAL: Budapest–Ártánd–Nagyvárad–Bihar–Hegyközszentimre–Kalotaszentkirály–Gyalutól–Tordáig autópályán–Marosvásárhely–Mikháza–Szováta–Székelyudvarhely–Székelyvasság–Nyerges tető–Kászonok–Kézdiszentlélek–Kézdivásárhely–Zabola–Csomakörös–Zágon–Bácsfalú–Szinaja–Brassó–Fogarás–Lesses–Szentágota–Nagyszeben–Szászsebes–Piski–Csernakeresztúr–Déva–Marosillye–Ópálos–Arad–Nagylak–Szeged–Budapest

Időtartam: 8 nap (augusztus 23–30.)

Autóbuszos útvonalhossz: kb. 2300 km

Ellátás: félpanziós (reggeli és estebéd) és piknik

Szükséges felszerelés: nyári túraruházat, sportcipő, elemlámpa, fürdőruha

Vezetés: a csoportot Gyuri bácsi kalauzolja a társasutazás kezdetétől annak végéig.

FŐBB ESEMÉNYEK:

Találkozó a barcasági és háromszéki magyar-örményekkel Brassóban
Koszorúzás a Szabadság szobornál Aradon és a Nyerges tetőn

Négykarélyos „örmény stílusú” kápolna Perkőn, a legkeletibb magyar búcsújáróhelyen

Szent Imre halálának feltételezett helyén leszünk Hegyközszentimrén

Feljutunk az erdélyi „mini Dolomitok” csúcsára a Csukás hegységben

Bihari dukátus földvára Bihar község határában

Árpád-kori gyepűvár Tartódon

Bethlen Gábor felújított szülőháza Marosillyén
Városnézés Brassóban (Fekete templom, Cérna utca stb.)

Nagyszeben – Európa kulturális fővárosa 2007-ben

Szász erődtemplomok Lessesen és Szentágotán

Peles kastély – a román király nyári rezidenciája

Mikes Kelemen múzeum Zágonban
Pozsony Ferenc csángó magánmúzeuma Zabolán

Körösi Csoma Sándor „nagy útjáról” emlékezünk Csomakörösön

Czetz János tábormok életútja és a győztes csata története Piskin

Uz Bence legendárium Székelyvasságon

A bukovinai székelyek küzdelmes sors-története

Böjte Csaba szeretetthona a ferences kolostorban Déván

Ismerkedés a szénégetés fortélyaiival Tartód vára alatt

Fürdés a Medve tóban Szovátán
Szíveslátás érmelléki borokkal Hegyközszentimrén

Pityókagulyás a Küküllő forrásvidékén

Miccses piknik a Bratocsa hágon

Vendégmarasztalás szilvóriummal és finom hazaival Székelyvasságon

Aradhegyaljai borok kóstolója Balla Géza pincészetében, Ópáloson

Zenés est Tifán Csaba portáján a székelyvassági Édenkertben

Zenés búcsúvacso Csernakeresztúron

Fergeteges bukovinai néptáncbemutató Csernakeresztúron

Nyáradmenti népdalbemutató Mikházán a Tündérgert Alapítvány gondozásában

Kiss Stúdió színház előadása az 1989-es erdélyi forradalomról, Nagyváradon

Kristófi János Zsigmond orgonajátéka a székesegyházban Nagyváradon
Kalotaszentkirályon, Székelyvasságon, Bácsfaluban és Csernakeresztúron személyes tapasztalatokon keresztül megismerjük az erdélyi emberek szeretetét és őszinte barátságát.

RÉSZLETES PROGRAM:

1. nap: *Indulás:* reggel 6 órakor Batthyány tér felső rakpartról

Határátkelő: Ártánd

Látnivalók: Bihar(földvár), Hegyközszentimre (Szent Imre emlékhelyek, szíveslátás érmelléki és hegyközi borokkal), Nagyvárad (Kiss Stúdió előadása „A falak ledőlnek” címmel, orgonaudíció új reper-toárral a székesegyházban)

Szállás és ellátás: az 1. napon Kalotaszentkirályon, kalotaszegi családoknál (2 ágyas szobák fürdőszoba használatával)

2. nap: *Látnivalók:* Mikháza (Tündérgertes nyáradmenti gyerekek népdalelőadása), Szováta (fürdés a sósvízű Medve tóban), szíveslátás nuskummal és kiskürtössel Székelyvasságon

Szállás és ellátás: a 2. és 3. napon baráti családoknál Székelyvasságon az egyetlen magashegyi székely tanyaközségben (2 ágyas szobák fürdőszoba használatával)

3. nap: *Látnivalók:* Panorámatúra Székelyvasságon Uz Bence néhai házához a Bagzson, a küküllőmenti szénégetőkhöz, Tartód várához és pityókagulyás a vízparton, zenés búcsúest székelyvassági barátainkkal Tifának almáskertjében

4. nap: *Látnivalók:* Nyerges tető (koszorúzás az 1849-es honvédek emlékművé-nél), Kászoni medence, Perkó tető (egy-órás séta a négykaréjos kápolnához, körpanoráma a felsőháromszéki szentföldre), Zabola (Csángó múzeum), Csomakörös (Körösi Csoma Sándor szobra szülőfalvában), Zágon (Mikes kúria, Mikes Kelemen és Kiss Manyi emlékekkel)

Szállás és ellátás: a 4., 5. és 6. napon Bácsfaluban, barcasági csángó családoknál (2 ágyas szobák fürdőszoba használatával)

5. nap: *Látnivalók:* Szinaja (Peles kastélyromán királyi nyári rezidenciája bajoros stílusban), Brassó (kiegészítő városnézés, találkozó a barcasági és háromszéki magyar-örményekkel)

6. nap: *Látnivalók:* Bratocsa hágó, Csukás hegység (5 órás panorámatúra, látványos növényvilág, miccses piknik), Bácsfalú (barcasági csángó népviselet és néptáncbemutató kölepcsős szíveslátással)

7. nap: *Látnivalók:* Fogaras, Lesses (szász erődtemplom), Szentágota (szász erődtemplom, meglepetéssel), Nagyszeben, Piski (az 1848-49-es szabadságharc győztes csatájának helyszíne), Csernakeresztúr (mise, közös vacsora bukovinai néptánc-előadással)

Szállás és ellátás: a 7. napon Csernakeresztúron, Bukovinából visszatelepült székely családoknál (2 ágyas szobák fürdőszoba használatával)

8. nap: *Látnivalók:* Déva (Böjte Csaba testvér szeretetthona), Marosillye (Bethlen Gábor szülőháza), Ópálos (kóstoló Aradhegyalja híres boraiból a kadarkától a kádari szimáig), Arad (koszorúzás a Szabadság szobornál)

Határátkelő: Nagylak

Érkezés: Budapest 20 óra körül

Részvételi díj: 72 000 Ft/fő (ifjúsági kedvezmény 18 év alatt 7000 Ft)

A részvételi díj tartalmazza a vezetést, szállást, félpanziós ellátást, pikniket, borkóstolót, belépőket, művészi produkciók árát, **ki- véve a buszköltséget** (+20 000 Ft). Az utat a buszköltség befizetésével lehet lefoglalni az EÖGYKE-nél.

A bejárt emlékhelyek hangulatát tájba illő zenével, felolvasásokkal, versekkel és a népköltészet remekeivel idézzük fel.

Kolozsvári sírok

Kedves Érintettek!

Az alábbi tájékoztatást adjuk a Kolozsvári temetői helyzetéről.

A 2010. március 16-i városi döntés értelmében a városi temetőkben új díjszabások léptek életbe. Sajnos ez nem csak a pénztárcákat érinti, de felgyorsítja a régi, meg nem váltott sírok újra eladását!

Tehát sírhosszabbítás: négyzetméterenként 100 RON és 200 RON sírfenntartási díj a 20 éves bérleti időre.

A városi vezetőség hozott egy olyan döntést – a régi sírok eladása terén –, hogy aki betöltötte a 75. évét, az igényelhet un. elhagyott sírt! Ennek a díja háromszorosa

az előzőnek, tehát 20 évre 300 RON + a sírfenntartás. Kilenc közreműködéssel megmentett sír után kérlek Titeket, akinek a családja valaha itt temetkezett, vagy ismerősének a családja valaha itt temetkezett és vélhetőleg van még sírhelye, vagy tudja, hogy az utolsó családtag már elhunyt kb. 20 éve, jelezze nekem, hogy tudjunk valamit tenni a sír, a sírhely megmentése érdekében! Annál is inkább, mert a tárgyban jelzett változás ebben az évben aktuálisabbá válik és az ügyek intézése egyértelműen nehézkessé, adott esetben lehetetlenné válik!

István

e-mail: altwien1@pannongsm.hu

Örmény-magyar gyermekrovat

(39. rész)

Kedves örmény származású magyar gyerekek!

2010-ben is folytatjuk ezeket a szép kis történeteket, amikből ti, de szüleitek és nagyszüleitek is megismerhetik örmény őseink történetét. Ha a minden történet végén található kérdésekre helyesen válaszoltok és elkülditek címünkre, ajándékot nyerhettek. Ha még nem tudtok írni, akkor rajzoljátok le a történetet.

Leveleltek várjuk emailon: ormenyvasarhely@yahoo.com, vagy postán: dr. Pus-kás Attila, str. Busuiocului 4/C/48, 540535 Tirgu Mures, Románia
LÉGY TE IS A „GYÖKEREK” ÖRMÉNY GYERMEKROVAT NYERTESE 2010-BEN!

A Kiváló Levon, Cilicia királya (1198–1218)

A Pakraduni királyság megszűnése és sok-sok háború után az örmények megalapították a Rupiniani dinasztiát Ciliciában.

A Ciliciai Királyság büszkesége Levon volt. Édesapja az a Stepan volt, akit a görögök forró vízbe merítve végeztek ki. Levon bátran szembeszállt a görögökkel, kiűzte őket Cilicia területéről és kiterjesztette országa határait.

1198-ban nagy pompával koronázták királlyá a Tarsus-i Szent Sofia székesegyházban. Azokban a napokban, koronázása emlékére ezüst érméket vertek, amelyekből

néhány darab még ma is látható az örmény múzeumokban. A szomszédos királyok, a görögök, arabok, frankok ajándékokkal halmozták el az új királyt. Levon megerősítette a tengeri kereskedelmet, megerősítette Aias kikötőjét, ami abban a korban a Földközi tenger nagy kikötőivel vetekedett. A velencei, génovai és francia hajók kötöttek ki az örmények kikötőiben.

1. Keresd ki a térképen, hogy hol fekszik Cilicia és írd le fekvését!

2. Mi a szerepe Levon királynak az örmény történelemben?

Fővárosi Örmény Klub

2010. május 20. (csütörtök), 17 óra

Magyarok Háza, Budapest V., Semmelweis u. 1–3. I. emeleti Bartók terem

1. Emlékezés Szamosújvárra, szamosújvári barátaira, a szamosújvári plébánia vezetőitől kapott megtisztelő feladatra... Vendégünk a 90 éves **Mayer Gézáné Budai Mária**
2. Örmény, erdélyi örmény népzene – a Tigrán Együttes műsora
(vezető: **dr. Szuper Géza, Baráth Emőke, Vikol Kálmán**)

Rendezői: 1. Józsefvárosi Örmény Önkormányzat

2. Bp. Főv. XVI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat

Támogató: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és a Fővárosi Örmény Önkormányzat

1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%

Közeledik az adóbevallás ideje... A törvény szerint személyi jövedelemadónk (két-szer) egy százalékát erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek, egyesületeknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy személyi jövedelemadónk 1%-át az EÖGYKE-nek ajánlhassuk.

Tizennegyedik éve működő Egyesületünknek így lehetősége nyílik arra, hogy működése anyagi nehézségeit részben megoldja. Meggyőződésünk, hogy az EÖGYKE kezdettől fogva nyitott könyvként működik, hiszen minden lépésünkről rendszeresen beszámolunk az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek hasábjain.

Akik részt vesznek programjainkon, meggyőződhetnek arról, hogy a tagdíjat, adományokat, a pályázatok során elért támogatásokat kizárólag kulturális és hitéleti identitásörzésünkre, hagyományaink ápolására, a magyarörmény társasági élet, a közösség megteremtésére, jobbítására fordítjuk. Kérjük, hogy jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre – ezáltal önmagára is. Hiszen azért dolgozunk, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, örmény gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja gyermekeinknek, unokáinknak – az utóknak. Tartozunk ezzel tehetséges, tisztességes és jó magyarrá vált őseinknek, tehát önmagunknak is. Nem kell mást tennie, mint a jövedelemadó bevallásakor az APEH által rendszeresített bevallási nyomtatványon nyilatkozatot tegyen szervezetünkre.

A kedvezményezett **adószáma: 18085590-1-41**

A kedvezményezett **neve: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület**

Egyúttal kérjük, hogy a másik egy százalékkal támogassa a **Magyar Katolikus Egyházat**, amelynek **technikai száma 0011**, amelynek részegyháza magyarhoni, történelmi örménység Örmény Szertartású Római Katolikus Egyháza. Templomunknak, amelyet évtizedeken át Kádár Dániel apátplébános vezetett, nincs önálló technikai száma!

Köszönjük, hogy gondol ránk.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Nami?

nami

Magyar iparművészek
Magyarországon
készült tárgyai

FIGURKA
NAMI
NYÚLGYÁR
PAPPET
PUCC
SLAVEI
termékek

*figurák, párnák, táskák,
kötött takarók, sapkák, könyv*

A hazai válogatott: rackajuh és mangalica

www.nami.co.hu
info@nami.co.hu,
(36-1) 202 07 75
H-1126 Budapest,
Dolgos u. 2.
(MOM Park lakóparki rész)

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára befizethető.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1255 Budapest, Pf. 189. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(1054 Budapest, Akadémia u. 1. III. emelet 338-339, telefon: 332-1791)

(félfogadás: hétfőn 16–18 óráig, fovarosiormeny@gmail.com),

Budapest Főváros XII. ker. Örmény Kisebbségi Önkormányzat

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Főszerkesztő: **Béres L. Attila**

Felelős kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia (Kolozsvár),

Dr. Puskás Attila (Marosvásárhely)

Szerkesztőség: 1255 Budapest, Pf. 189. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Lapzárta: minden hónap harmadik csütörtökét követő hétfő!

Nyomdai munkák: Pannónia-Print Kft.